УКРАЇНСЬКА МОВА

БУКВАР

ЧАСТИНА ПЕРША

1 клас

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА

Видавництво Літера

О. Л. Іщенко, С. П. Логачевська

УКРАЇНСЬКА МОВА
БУКВАР

Підручник для 1 класу закладів
загальної середньої освіти (у 2-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України

«Літера ЛТД»
2018

УДК [811.161.2:028.1](075.2)
І-98

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(Наказ МОН України від 06.07.2018 № 734)

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено.

Іщенко О. Л.
І-98 Українська мова. Буквар : підруч. для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах) : Ч. 1 / О. Л. Іщенко, С. П. Логачевська. — Київ : Літера ЛТД, 2018. — 112 с.
ISBN 978-966-178-941-7
ISBN 978-966-178-942-4 Ч. 1

УДК [811.161.2:028.1](075.2)

Навчальне видання

Олена Леонідівна Іщенко
Світлана Панасівна Логачевська

УКРАЇНСЬКА МОВА. БУКВАР

Підручник для 1 класу закладів
загальної середньої освіти (у 2-х частинах)

Частина 1

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено.

Відповідальна за випуск О. О. Бородіна

Дизайнер, художній редактор А. Стогов
О. Галицька, Ю. Сікора, Н. Волошина, Д. Дихно – ілюстрації на с. 6, 10, 14, 16, 20, 26–27, 29, 33, 39, 40, 41, 44, 45, 46, 47, 59, 91, 109.

У підручнику використано ілюстрації відповідно до умов стандартної ліцензії shutterstock.com таких авторів: 3t0n4k, A7880S, Adrian Niederhaeuser, Aleksandra Nestr, Aleutie, Alex Mosiichuk, Alexander_P, Aliaksei_Z, Andrii Bezvershenko, Anna Yefimenko, Antonov Maxim, Arterich, ArtMari, Artur Balytskyi, Bienchen-s, BlueRingMedia, callz76, comsorg, Creative Stall, cynoclub, Dan Kosmayer, deenmak, Dim Tik, diy13, Egret77, Elena3567, Everilda, Flower Studio, FlyingGlenn, GlebGleb, gooddesign10, Great Vector Elements, hakule, hvostik, ideyweb, Ilike, iLoveCoffeeDesign, Irina Strelnikova, is am are, Jane Kelly, juliawhite, Juncat, K N, KittyVector, kotoffei, Kyselova Inna, LanaMay, L-astro, Lubov Chipurko, M. Unal Ozmen, Macrovector, Made by Marko, Malchev, MatiasDelCarmine, mejnak, MicroOne, miniwide, monkographic, Muhammad Hamzah Fansuri, Nazmetdinov Rinat, ne2pi, NotionPic, Oleg Kozlov, Olga1818, Panda Vector, Photographee.eu, Pighurska Valentyna, Pogorelova Olga, Pressmaster, Primaveraman, RedlineVector, robuart, Rvector, Sam iSam Miller, SaMBa, Sergey Gerashchenko, shopplaywood, spline_x, StockSmartStart, Studio_G, Tim UR, Tomsickova Tatyana, Top Vector Studio, Torryllin, uiliaaa, Vectorpocket, Vectors Bang, VectorShow, Verzzh, Viniarskaia Kristina, wectors, wectors, YUCALORA, Yuliya Ugorska, Yuri Turkov, zcw, Zhenyakot.

Підп. до друку 13.07.2018. Формат 84х108/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 11,76. Обл.-вид. арк. 15,29. Наклад 14 319 пр. Зам. 6490

Видавництво «Літера ЛТД». Україна, 03057, м. Київ, вул. Нестерова, 3, оф. 508.
Тел. для довідок: (044) 456-40-21. Свідоцтво про реєстрацію № 923 від 22.05.2002 р.

Віддруковано у ТОВ «Фактор-Друк».
61030, м. Харків, вул. Саратовська, 51, тел. (057) 717-51-85.

ISBN 978-966-178-941-7
ISBN 978-966-178-942-4 Ч. 1

© Іщенко О. Л.,
Логачевська С. П., 2018
© «Літера ЛТД», 2018

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Музика Михайла Вербицького
Слова Павла Чубинського

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

ЯК ПОБУДОВАНО ПІДРУЧНИК

Частина перша — ДОБУКВАРНИЙ ТА БУКВАРНИЙ ПЕРІОДИ

Частина друга — БУКВАРНИЙ ТА ПІСЛЯБУКВАРНИЙ ПЕРІОДИ

Добукварний період

- Тема тижня – відповідає темам підручника «Я досліджую світ»

- Малюнки для обговорення — розвитку мовлення, збагачення словникового запасу

- Запитання і завдання, які читає вчитель

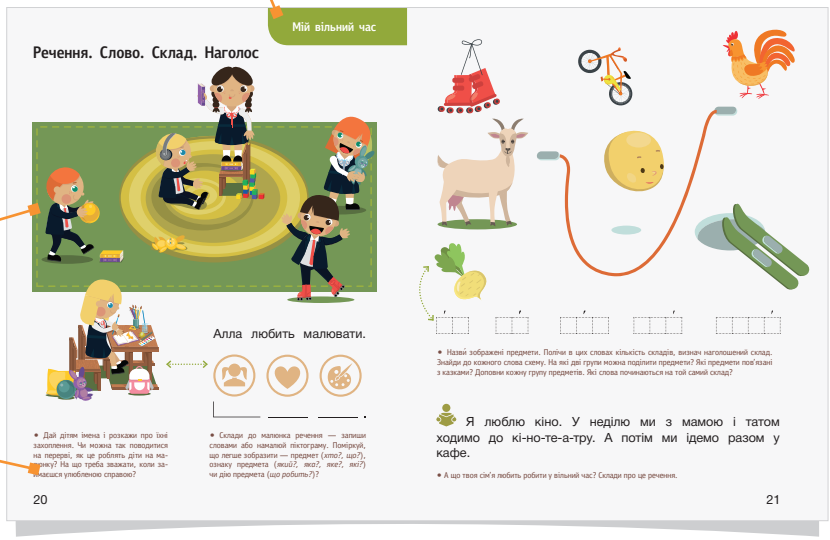

Букварний період

- Малюнок, пов'язаний із темою тижня і відповідною буквою

- Для тих, хто вчиться читати

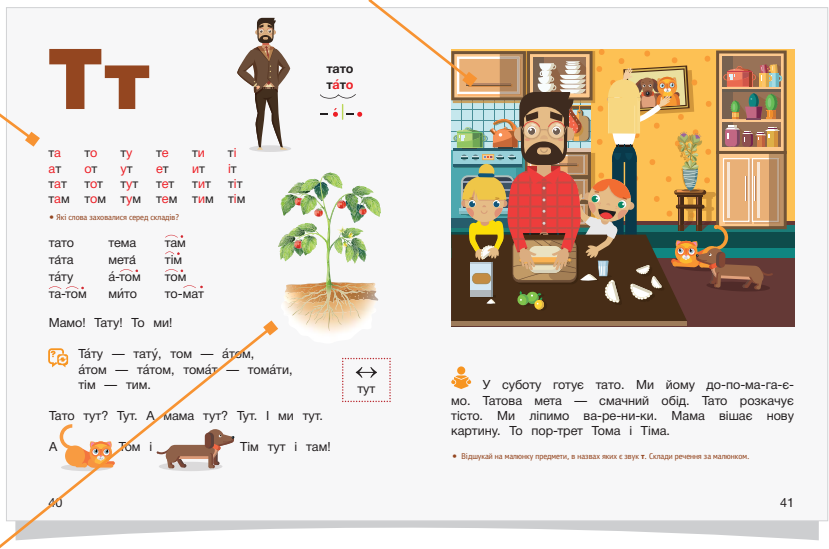

QR-код: тексти для слухання, презентації до тем

- Ілюстрація, до якої треба знайти підпис серед слів у стовпчиках, скласти з цим словом словосполучення чи речення

Тексти для слухання — цікаві, веселі, сучасні. Допомагають обговорювати з дітьми важливі й серйозні теми, розвивати інтерес до читання

Тестові запитання для перевірки розуміння прочитаного

Досліджуємо мову. Розвиваємо мовлення. Збагачуємо словниковий запас

Індивідуальний підхід до учнів з різним рівнем підготовки і навчальних досягнень

ТРИ РІВНІ ТЕКСТІВ:

- для тих, хто вчиться читати (використовуються тільки вивчені літери); обсяг визначає вчитель індивідуально;
- для вправних читачів (згодом тексти стануть у пригоді для вдосконалення навички читання всіх учнів) або для спільного читання з учителем;
- тексти для слухання читає вчитель (надруковано меншим шрифтом)

ТРИБУНА – виділено літеру, яку ще не вивчали

Для вправних читачів

Театралізація — вільна інсценізація на тему тексту, прочитаного вчителем

Що змінилося?

Знайди зайве

Коли так кажуть?

Післябукварний період

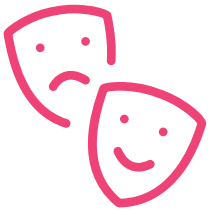

НАВІЩО ХОДИТИ ДО ШКОЛИ

— Скажіть, будь ласка, навіщо ми прийшли до школи? — запитали діти у вчительки.

— Ну і запитання! — дивується вчителька. — Заходьте, я маю зустріти інших дітей.

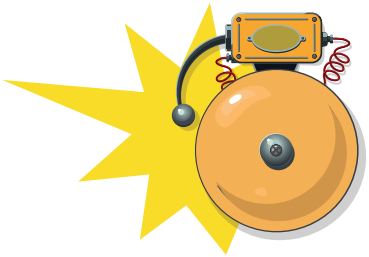

— Скажи, дзвонику, навіщо ти у школі?

— Усі ходять до школи. Ви мене почули? Тож ідіть на урок.

— Скажи, стільцю, навіщо ти у школі?

— Щоб ви могли сидіти і слухати.

— Але ми не любимо тільки слухати. Ми любимо розмовляти.

— Олівці! Що ви робите у школі?

— Розмальовуємо. Це наша робота. До роботи!

— А ми любимо нічого не робити…

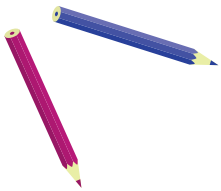

— Скажи, книжко, а ти що робиш у школі?

— Я тут для того, щоб ви мене читали і дізнавалися багато нового.

— А ми любимо дивитися телевізор!

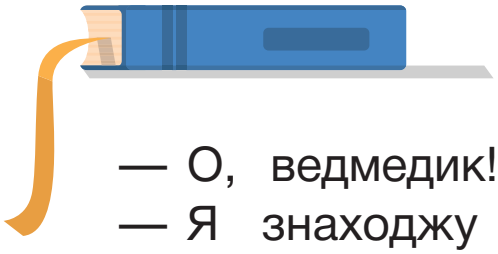

— О, ведмедик!.. А ти чому тут?

— Я знаходжу в школі нових друзів, із якими весело гратися.

— А хіба ми в школі не тільки для того, щоб учитися?

— Гей, дерево! Навіщо ти в школі?

— Щоб рости. Я потрапило сюди маленькою насінинкою. А тепер яке красиве і горде!

— А ми хочемо залишатися маленькими, — прошепотіли діти.

Після уроків діти прощаються з учителькою.

— Ви знаєте, — сказала вчителька, — сьогодні я цілий день думала про ваше запитання.

Мабуть, МИ ХОДИМО ДО ШКОЛИ, ЩОБ СТАВИТИ ЗАПИТАННЯ І ШУКАТИ НА НИХ ВІДПОВІДІ.

За Оскаром Бреніф'є

- За допомогою малюнків розкажи, до кого зверталися діти. Розіграйте ці розмови в парах. Поміркуй, що могли б відповісти інші предмети в класі і в школі. А як відповіси ти?

Усне і писемне мовлення. Речення. Слово

ПЕППІ ЙДЕ ДО ШКОЛИ

— Сьогодні ми з Анікою писали бабусі листа, — сказав Томмі.

— А я ніколи не отримую листів, — сумно сказала Пеппі.

— Бо ти нікому не пишеш, — мовила Аніка.

— А не пишеш ти тому, що не хочеш ходити до школи, — додав Томмі.

— Я вмію писати, — заперечила Пеппі. — Я знаю багато літер. А коли не стає літер, то завжди можна додати цифру. І якщо я не маю бабусі, яка писала б мені листи, то я сама собі їх писатиму.

І Пеппі написала собі листа:

ЛУБА ПЕПІ ЯК ЖЕВЕ ТВОЯ 7Я ЧИ ТИ НИ ХВОРА В НАС СВІТИТ

— Ти наробила повно помилок, — сказав Томмі. — Маєш піти до школи й навчитися краще писати.

...Наступного дня під час уроку Томмі побачив за вікном Пеппі, яка гойдалася на березовій гілці.

— Привіт, пані вчителько! — гукнула Пеппі. — Привіт, діти!

— Добрий день, люба Пеппі, — відповіла вчителька. — Що тебе привело до нас?

— Хочу попросити, щоб ти кинула мені крізь вікно трохи нових літер.

— Може, ти сама зайдеш до нас? — мовила вчителька.

— Мабуть, ні, — щиро відповіла Пеппі. — А тобі не здається, що трішки знань вилітає крізь вікно й пристає до мене? — спитала вона з надією.

— Може, й вилітає, — сказала вчителька.

— Знаєте що? — гукнула з дерева Пеппі. — Є одна школа, де вчать тільки грання. Починають урок із того, що стрибають крізь вікно на подвір'я, тоді з вереском мчать знов до класу, а в класі стрибають по партах, аж поки втомляться.

— А що каже на це їхня вчителька?

— Стрибає разом із ними. Гірше за дітей, але нічого. Коли надворі йде дощ, усі діти танцюють під дощем, а вчителька грає їм на фортепіано. То чудова школа. Але вона дуже далеко звідси.

Астрід Ліндгрен, «Пеппі Довгапанчоха». Переклад Ольги Сенюк

- Чому Пеппі вирішила написати собі листа? Що трапиться, якщо у школі будуть лише уроки грання? Чи обов'язково вміти читати і писати? Що може статися, якщо діти поводитимуться в школі так, як розповіла Пеппі? Коли Пеппі користувалася усним мовленням, а коли — писемним?

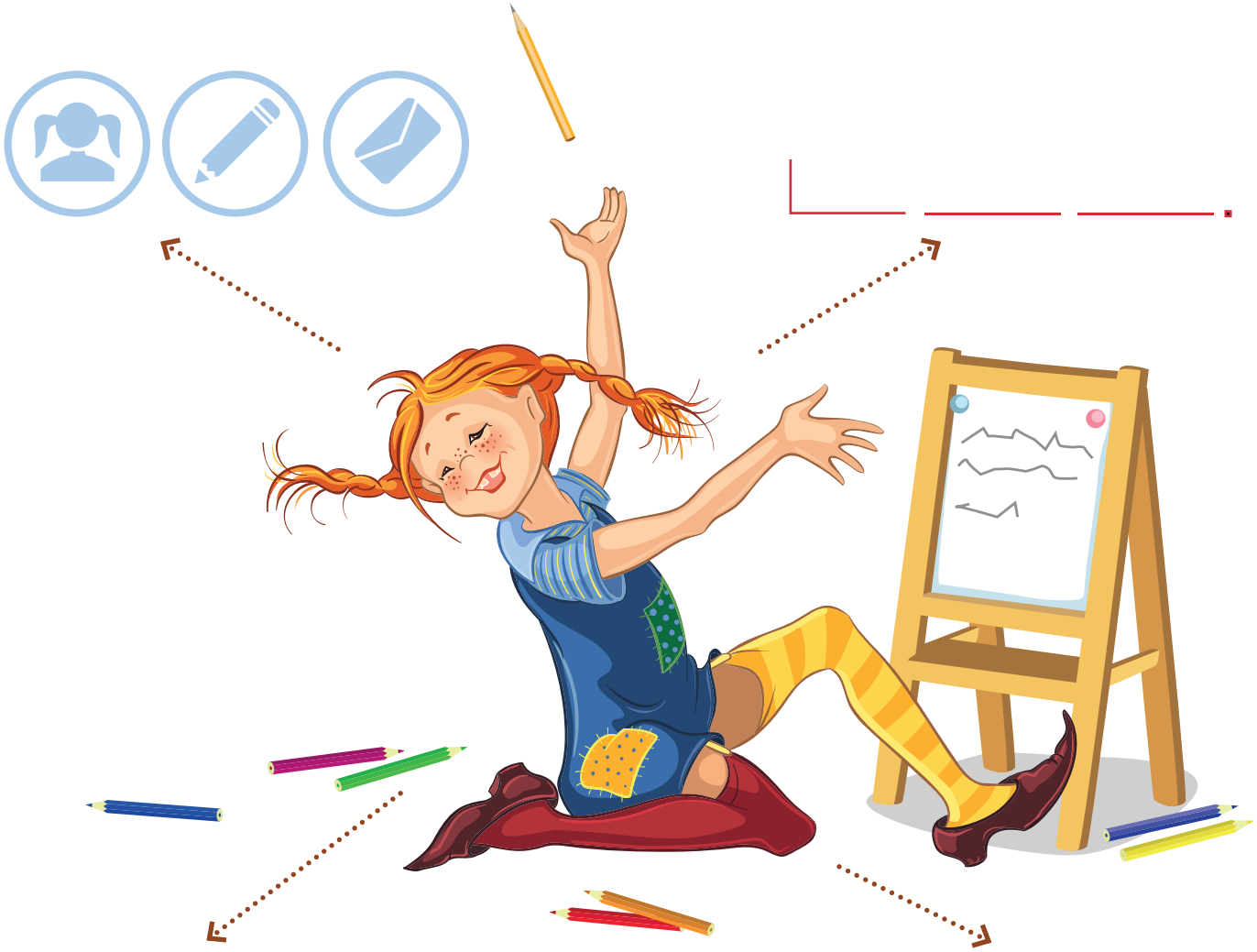

Пеппі пише листа.

Пеппі пише листа.

• Прочитай. Чим відрізняються записи? Знайди слова, які відповідають на питання *хто?, що?, що робить?* Напиши за допомогою знаків-малюнків, що ти робиш у школі. Покажи товаришам. Чи зрозуміли вони тебе?

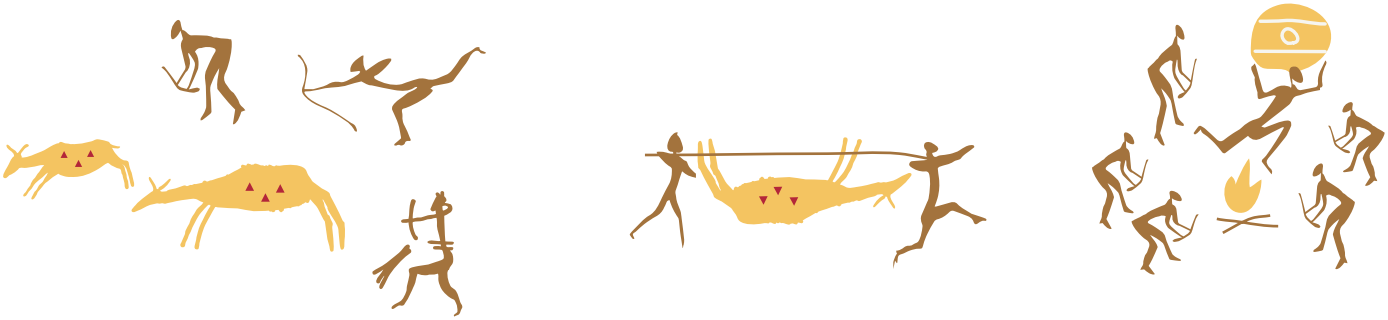

• Давні люди до того, як придумали букви, теж користувалися знаками-малюнками — піктограмами. Розшифруй їхні повідомлення. Придумай запитання до малюнків, які б починалися словами *хто, що роблять*. Що сьогодні допомагає людям передати письмові повідомлення?

Речення. Слово.
Хто? Що?

• Склади розповідь за малюнками. Придумай назву своїй розповіді. Придумай репліки персонажам на малюнку. А що є у твоєму ранці? Знайди на малюнку предмети, які відповідають на питання *хто?, що?*.

МИКОЛКА-ПЕРШОКЛАСНИК

Перший раз малий Микола
Став збиратися до школи.
Олівця поклав у сумку,
Книги, ручку, зошит, гумку,
М'яч, перо, граблі, подушку,
На обід м'яку пампушку,
Двох ведмедиків, лопату,
Білочку руду хвостату,
Лук, і стріли, і рушницю,
Ще й пухкеньку паляницю,
Ще стільця, стола і парту,
І географічну карту,
Трактора, машинку, мило —
Вже й надворі звечоріло.
Сів Миколка, дума думку:
— Чи усе поклав у сумку?

Надія Кир'ян

• Позмагайтеся в парі: хто назве більше предметів, які Миколка поклав у сумку. Що з того, що взяв хлопчик, потрібно у школі? Які з намальованих предметів не згадуються у вірші? На́зви яких предметів на малюнку відповідають на питання *хто?, що?*. Чи могла така ситуація статися насправді? Навіщо, на твою думку, авторка її вигадала? Як поетеса створює веселий настрій у читачів?

Речення. Слово.
Хто? Що? Що робить?

- Розглянь фото і розкажи, що роблять діти у школі. Скільки речень у тебе вийшло? Полічи, зі скількох слів складаються речення. Розкажи про свій шкільний день. Використовуй слова *зранку, спочатку, потім* тощо.

- Прочитай речення з піктограмами. Зверни увагу на знаки в кінці речень. До яких фото підходять речення? Які слова відповідають на питання *хто*, *що роблять*? А що робите ви в класі (позмагайтеся, хто назве найбільше слів)?

А О 5 В Р

4 2 9 У 7

- Знайди літери, які показує вчителька дітям. Знайди зайве у кожному ряду.

Речення. Слово.
Який? Яка? Яке? Які?

- Що зображено на малюнку? Що роблять діти? Чим можна прикрасити стіни цього класу? Постав питання до малюнка. Опиши свій клас — *який* він?
- Назви предмети на малюнку, які відповідають на питання *хто?, що?* Які фігури зображено на дошці? Якого вони кольору?

Сьо-го-дні я був чер-го-вим. Поливав квіти, витирав дошку, роз-да-вав книжки. А ще я ди-ви-вся, щоб ніхто в класі не смітив. При-єм-но вчитися в чистому і за-ти-шно-му класі. Мені спо-до-ба-ло-ся чер-гу-ва-ти.

- Навіщо потрібно чергувати в класі? У якому класі приємно вчитися? Для чого в класі кімнатні рослини? Як за ними потрібно доглядати?

Який лимон? Яке ті-сте-чко?
Лимон жовтий. І ті-сте-чко жовте.
Лимон кислий. А ті-сте-чко солодке.

- Порівняй предмети в парах: що в них спільного і чим відрізняються. Які протилежні за значенням слова можна використати для опису предметів?
- За допомогою яких органів чуття ми можемо визначити спільне і відмінне між зображеними предметами?

Речення. Слово. Склад

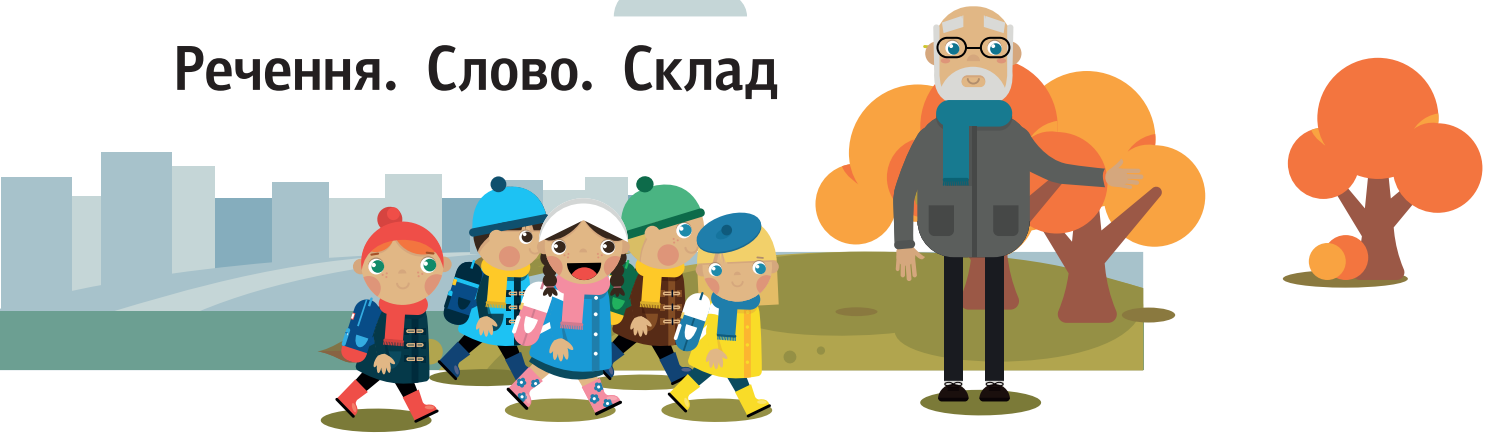

• Склади розповідь за малюнками. Що роблять діти? Як діти поводяться в лісі? Який настрій у дітей? Як діти піклуються про природу? Чому потрібно берегти довкілля?

- Назви, що зображено в першому ряду. Скільки складів у словах? Добери до схем інші приклади.

СЕРЙОЗНЕ СЛОВО

Був собі хлопчик Ва-силь-ко. Понад усе він любив гратися словами. Так, за сні-дан-ком він на хлібчик казав «чик-хліб», на масло «сло-ма», на котика Мурка «Ко-мур». Під вікном росло «во-ре-де», на під-ві-ко-нні в горщику — «тка-кві».

І тільки з одним словом у Ва-силь-ка ніяк не виходило — знаєте, з яким? — зі словом «мама». Надто те слово сер-йо-зне. Чому?

Лідія Повх

- Спробуй погратися словами, як Василько.

Склад. Наголос. Наголошені і ненаголошені склади

ЛІЧИЛКА

КотИлася тОрба
З висОкого гОрба.
А в тій тОрбі
ХлІб-палянИця.
З кИм захОчеш —
З тИм поділИся.

• Вивчи напам'ять лічилку «Котилася торба» — цій лічилці понад сто років. Розказуй повільно, сильно виділяючи наголошені склади. Простукай, проплескай лічилку. Для чого використовують лічилки? Назви слова, які римуються.

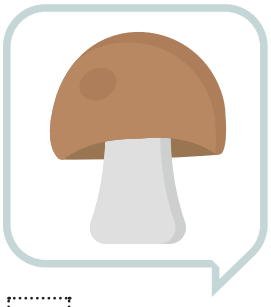

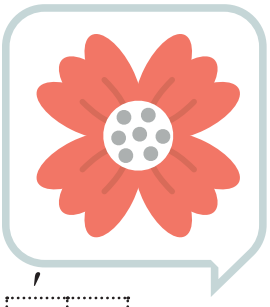

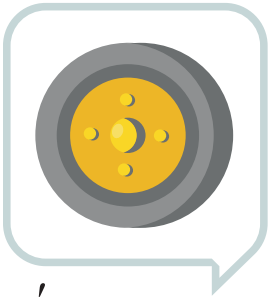

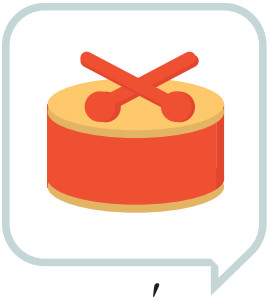

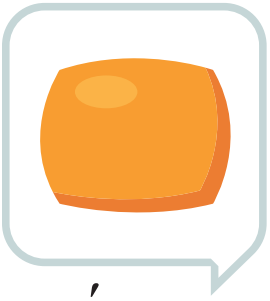

• Назви́ зображені предмети. Скільки складів у кожному слові? Назви наголошений склад. Добери до схем інші приклади.

ТРИ ХЛОПЧИКИ

Я потримався за клена:
В нього гілочка зелена.
Молоденька і тремка —
То була його рука.
Він кивнув,
А за хвилинку
На кленову руку-гілку
Сів моторний горобець.
Літунець і цвіркунець.
Я завмер, неначе стовпчик,
Може, ми — одна сім'я:
Хлопчик-клен,
Горобчик-хлопчик
І звичайний хлопчик — я.
Треба в мами запитати.
Як мені їх називати.

Григорій Фалькович

• Хто є автором вірша? Від чийого імені написано вірш? Чому герою здається, що він сам, горобець і клен — це одна сім'я? Що спільного між ними, а чим хлопчик відрізняється від клена і горобчика? Як поет описує клен і горобчика?

Речення. Слово. Склад. Наголос

Алла любить малювати.

_____ _____ _____ .

• Дай дітям імена і розкажи про їхні захоплення. Чи можна так поводитися на перерві, як це роблять діти на малюнку? На що треба зважати, коли займаєшся улюбленою справою?

• Склади до малюнка речення — запиши словами або намалюй піктограму. Поміркуй, що легше зобразити — предмет (*хто?, що?*), ознаку предмета (*який?, яка?, яке?, які?*) чи дію предмета (*що робить?*).

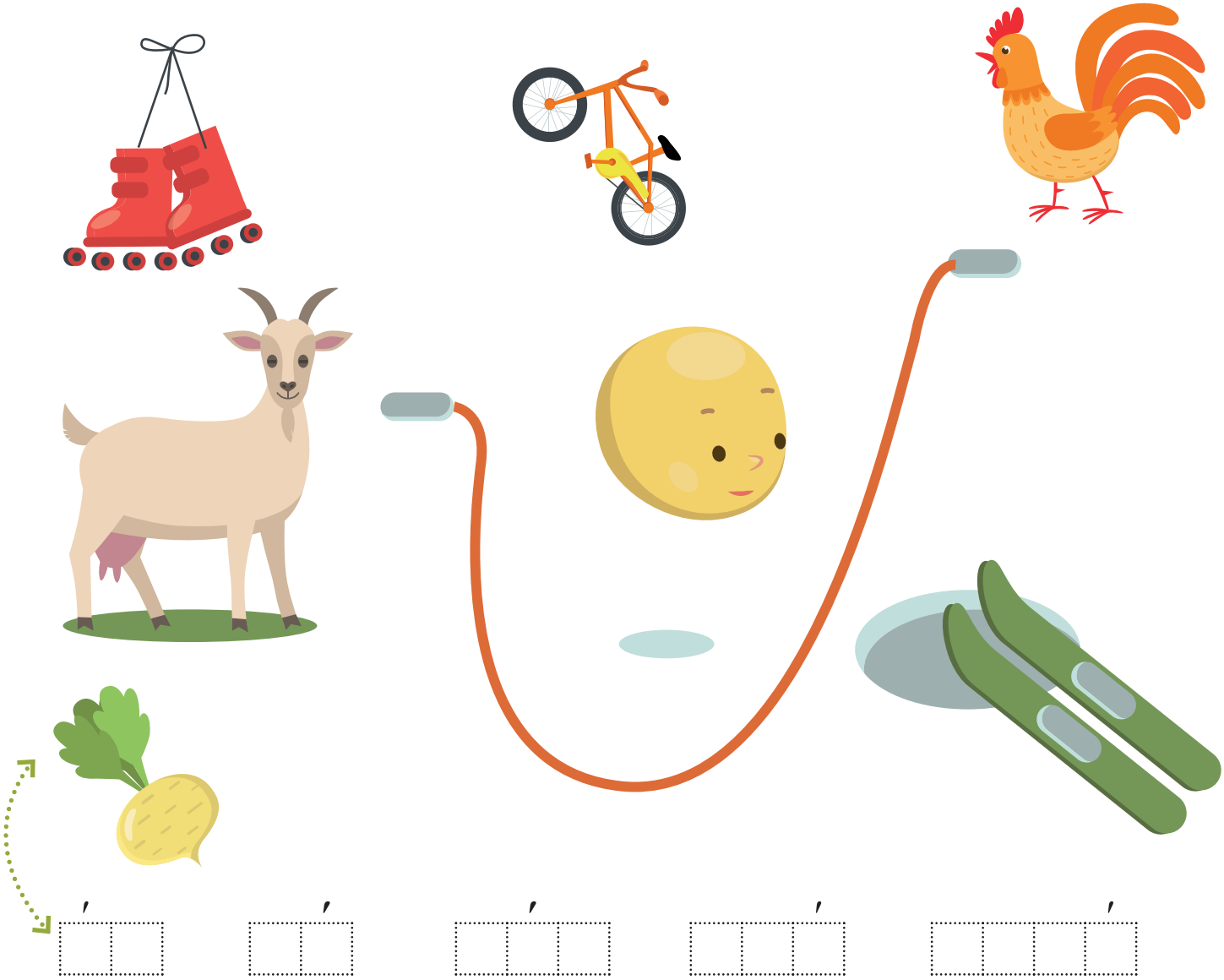

• Назви́ зображені предмети. Полічи в цих словах кількість складів, визнач наголошений склад. Знайди до кожного слова схему. На які дві групи можна поділити предмети? Які предмети пов'язані з казками? Доповни кожну групу предметів. Які слова починаються на той самий склад?

Я люблю кіно. У неділю ми з мамою і татом ходимо до кі-но-те-а-тру. А потім ми ідемо разом у кафе.

• А що твоя сім'я любить робити у вільний час? Склади про це речення.

Звуки мовні і немовні

Ж
Ж ж ж
Жжжжжжж
Жжжжжжжжжжж
Бах!
Ж ж ж ж
Ж...ж...
Жжжжжжжжжжжж
Бах! Бабах!
Ж ж ж ж ж ж
Бах! Бах!
Брязь!
Ж ж ж ж ж ж
Туп.
Жжжж
Туп-туп.
Жжжжжжж
Туп-туп-туп.
Жжжжжжжжжжжж
Лясь!!!
.....
Геп.
І стало тихо.

Тім Собакін

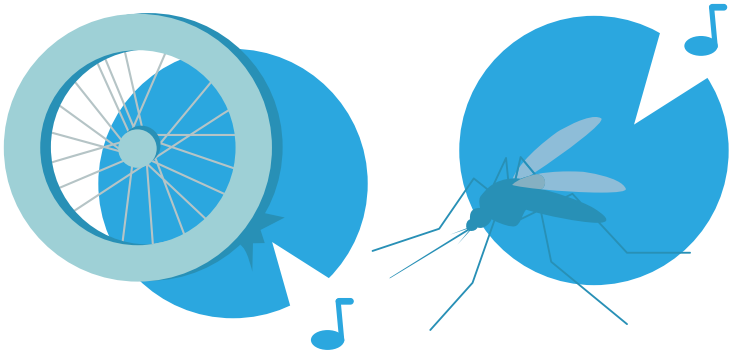

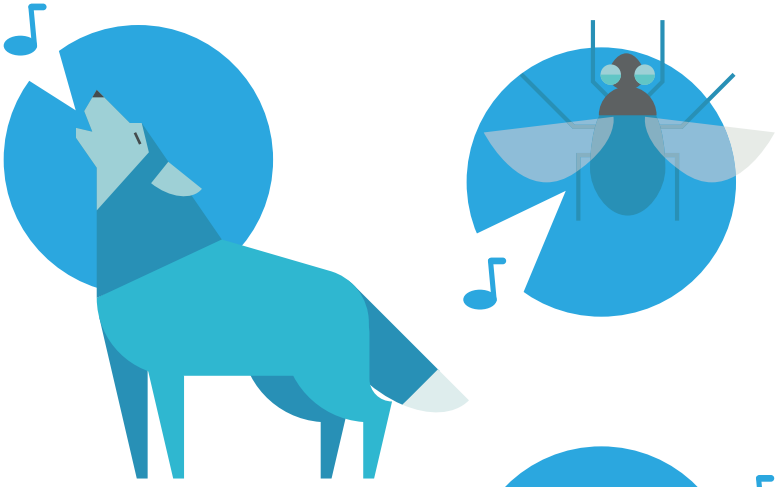

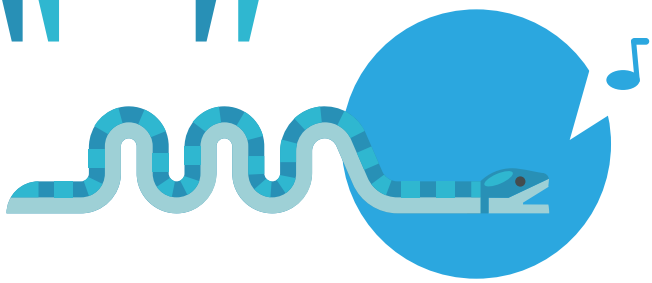

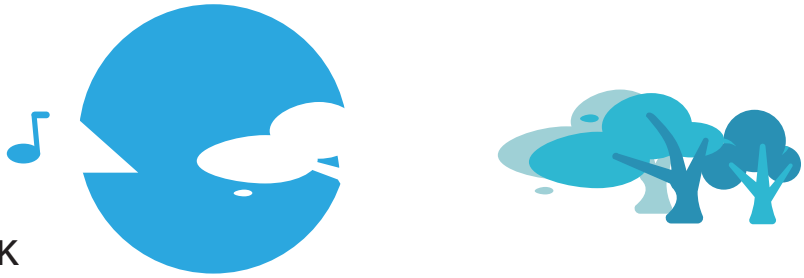

- Прослухай «невірш» (так його назвав автор). Про що він, хто його герої? Що з ними відбувається? Як можна назвати цей «невірш»? Автор пропонує: «Як спритний бегемот ганявся за нахабною мухою в тісній кімнаті, де було багато скляного посуду». Інсценізуйте твір.
- Про які звуки нагадують малюнки? Які з цих звуків схожі між собою? Вони мовні чи немовні? Спробуй відтворити ці звуки.

Мовні звуки

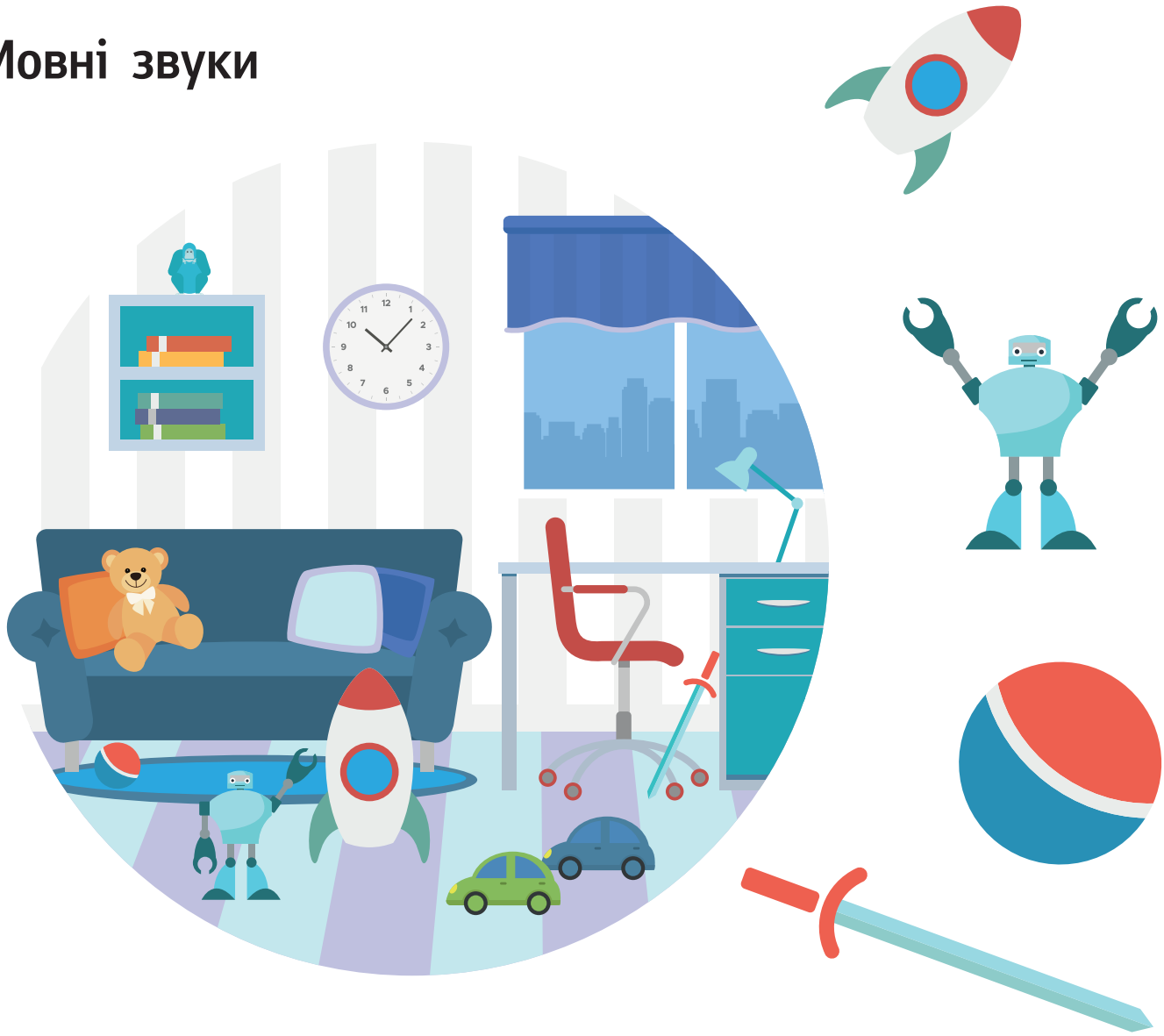

• Що зображено на малюнку? Чи може кімната розповісти про захоплення її господаря? Назви́ зображені предмети. Вимов перший і останній звуки в назві. Знайди предмети, назви яких починаються на той самий звук. Які звуки в словах вимовляються вільно, їх можна тягнути і співати? Під час вимови яких звуків трапляється перешкода — зуби, губи, язик?

СКОРОМОВКИ

Біжать стежини поміж ожини.
Шашки на сосні, шишки на столі.

• Які звуки в цих скоромовках вимовляються найчастіше? Знайди помилку у другій скоромовці.

Звуковий аналіз слів. Звуки і букви

• Назви зображені предмети. У яких словах два склади? Назви перший і останній звуки у словах. Які слова починаються на той самий звук? Знайди предмети, назви яких закінчуються на той самий звук.

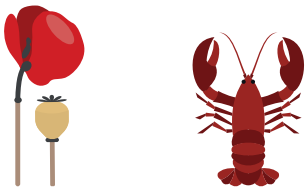

мак → рак

Звуки ми чуємо і вимовляємо .

Букви ми бачимо і пишемо .

А а	Б б	В в	Г г	Ґ ґ	Д д	Е е	Є є	Ж ж	З з	И и	І і
Ї ї	Й й	К к	Л л	М м	Н н	О о	П п	Р р	С с	Т т	У у
Ф ф	Х х	Ц ц	Ч ч	Ш ш	Щ щ	Ь ь	Ю ю	Я я			

ДРУГ

— Ну, я кажу йому: «Відчепися! Уроки робити треба. Не можу я більше грати. Немає часу! І мама лається, і тато злиться».

— А він що? — питає Сашко.

— Що-що... — передражнив я Сашка. — Він так на мене дивиться, ну просто шкода... Особливо себе шкода! Секунда — і вже танки стоять напоготові! Не можу ж я в розпал битви все кинути.

— Ну й нахаба! — каже Сашко. — І що? Ніяк не відпускає? Може, поясни йому якось, мовляв, зайнятий я до вечора.

— Так незручно образити! Адже він мій найкращий друг!

— Так, Антоне... — розчаровано сказав Сашко. — А я думав, що я твій найкращий друг...

— Я колись теж так думав, — зітхнув я. — А тепер виходить — він.

— А може, ну його — цей комп'ютер! Вимкни його з розетки, попроси маму, щоб нові ігри не купувала і за інтернет не платила, а ми краще у футбола зіграємо у дворі, як раніше...

— Думаєш, допоможе? Треба спробувати, — нерішуче сказав я.

Тетяна Демидович

- Яка проблема виникла в Антона? Хто в ній винен? Чи може комп'ютер бути другом? Якими мають бути справжні друзі?
- Що робити, щоб комп'ютер, телевізор не перетворилися на крадіїв часу?
- Як допомагають пізнавати світ книжки, телебачення, інтернет?

А, У, Е

- Назви одним словом, що ти бачиш на малюнку. Поставте в парах запитання до малюнка. Склади речення за малюнком. Чи всі діти правильно поводяться на вулиці? Знайди предмети, у назвах яких є звуки **а**, **у**, **е**.
- Відшукай малюнки, вміщені справа, на великому малюнку.

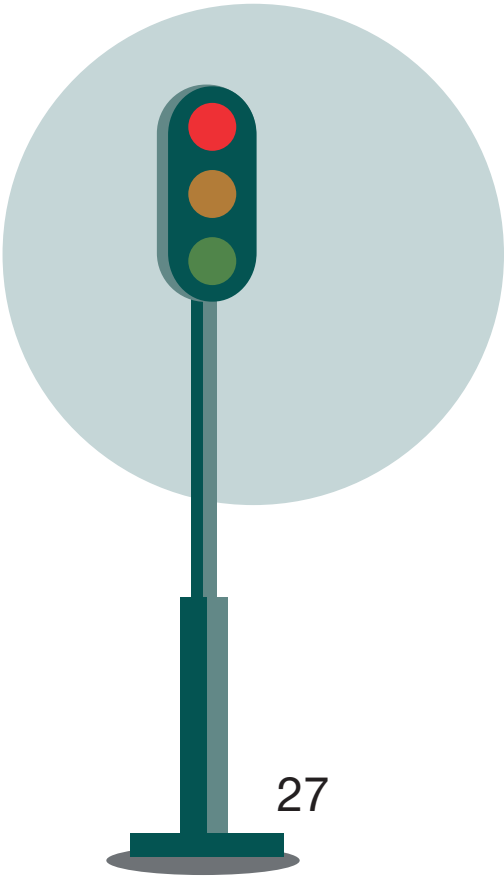

Аа

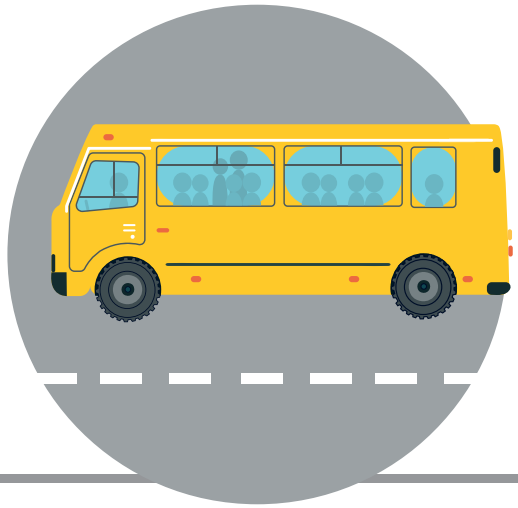

автобус
•
автóбус

антéна

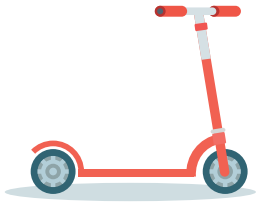

самокáт

гíрка

	а		

	а			а

	а		а		а	

А-а-а!
Аа, аа, аа, а…
А?

• Які ілюстрації можна намалювати до цих слів?

, а

.

	а			а

Уу

учні

у́чні

удáв

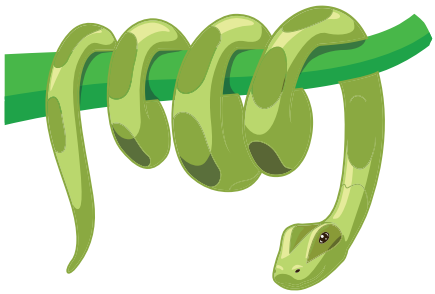

кенгуру́

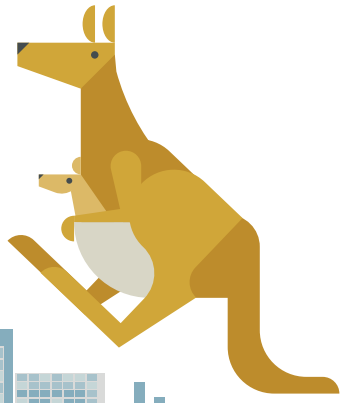

ау уа уу
ауа уау ууа

ву́лиця

У . А у ? А у .

. ? !

У 2 . А у ? А у 4 !

Учора наш клас разом з у-чи-те-лем був у зо-о-пар-ку. Ми бачили кен-гу-ру, удава боá, страуса éму, папугу какадý, ан-ти-ло́-пу гну та бика зéбу.

	а		а		у

- Назви тварин, яких побачили діти. Полічи, скільки їх.

Ее

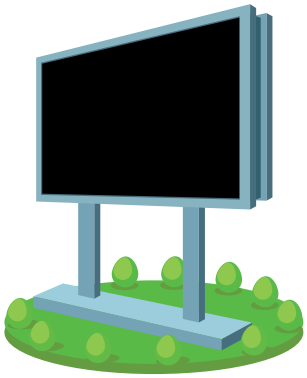

екран

екра́н

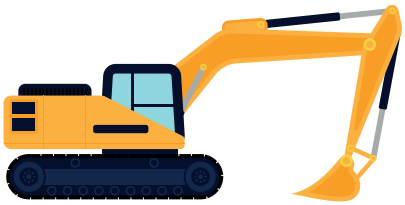

екскава́тор

велосипе́д

со́нце

ау	уа	ае
еа	уе	еу
аує	уає	аєу
еау	уеа	еуа

У Нелі новий ве-ло-си-пед. Він рожевий і бли-ску-чий. Це по-да-ру-нок від тата. Він хотів зробити Нелі сюр-приз і заховав велосипед у дворі за кущем. Коли Неля знайшла велосипед, аж за-стри-ба-ла від ра-до-щів. Саме такий вона хотіла! Неля роз-ці-лу-ва-ла тата.

НІКОЛИ, НІКУДИ, НІЗАЩО

— Ти пам'ятаєш головне правило? — запитала мама вранці біля школи. — Повтори!

Звичайно, я пам'ятаю. А ще — дуже спішу. Хочу трохи побігати на подвір'ї перед школою до уроків. Але мама хвилюється. Сьогодні ми з класом ідемо в ботанічний сад. Уперше. Тому, щоб не дратувати маму і не затримуватися, я чітко повторив:

— НІКО́ЛИ, НІКУ́ДИ, НІЗА́ЩО... не ходити з незнайомцями! — закінчили ми хором. Тобто дуетом — удвох із мамою.

— І кодове слово пам'ятаю, — прошепотів я мамі на вухо, цілуючи на прощання.

Уроки минули дуже швидко. Ми без нагадування попіднімали стільці і вже стояли парами перед дверима, чекаючи на Валентину Миколаївну. Але наша вчителька (ну зовсім як моя мама!) сказала:

— Заждіть. Іще раз нагадую: ми — один клас. Прошу не прокладати собі окремих стежок. І взагалі по одному нікуди не ходіть. Не вдягайте навушників. Слухайте, що відбувається навколо. Не чіпайте підозрілих предметів. І ще одне... На жаль, лихі люди ще трапляються. Не беріть ні в кого цукерок, не допомагайте шукати зниклих песиків, не фотографуйтеся з незнайомими. Хай там хто це буде: приємна пані, молодий хлопець чи поважний дядечко. Якщо ж ви таки примудрилися відстати від класу і у вас розрядився телефон... До кого ви звернетеся по допомогу?

— До поліцейського, — сказала Оля.

— До продавця морозива чи касира, — додав Степан.

— А можна до мами, яка гуляє зі своєю маленькою дитиною. Вона теж допоможе, — закінчила Настя. — Головне — не панікувати.

— Ну, тепер ви точно готові, — сказала Валентина Миколаївна. — Свою домашню адресу і назву школи та клас усі пам'ятаєте?

— Усі! — закричали ми.

— Тоді ходімо. Тільки тихо. Не розваліть школи. У старших класах ідуть уроки.

- Повторіть у парах свою домашню адресу, назву школи та клас.

Що означає правило «Ніколи, нікуди, нізащо!»?

Оо

олень

óлень

ворóна

óдуд

зóлото

• Чому осінь називають золотою?

оа ау уа еа ае
оао ауо уао еао аео
оаое ауое уаое еаоу аеоу

О… О? О!

• Які ілюстрації можна намалювати до цих слів?

• Назви зображені предмети. Поділи слова на склади. У яких складах є звук **о**? У яких словах є два звуки ***о***? До яких слів ці схеми?

СКОРОМОВКА

Не в кОлі, а наОколо[1]
котилось О і Охало.
О Охало, О Окало,
не в кОлі, а наОколо.

[1] навколо.

	о		о			
	а		а		о	

- Склади розповідь за малюнком «Як ми купували плащ».

На тро-ту-а-рі багато калюж, тому що … .
Хло-пчик про-мо-чив ноги, тому що … .
Діти по-вер-ну-ли-ся додому, тому що … .

- Закінчи речення. Як ти дізнаєшся, що прийшла осінь?

Дощ як із відра.

И

гриб гриби́

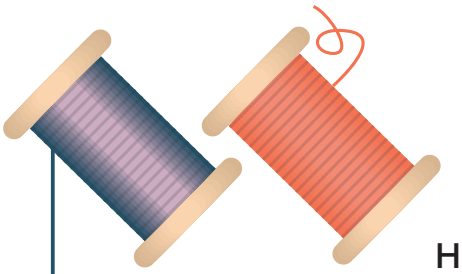

ни́тка ни́тки

иа аи уи ио ие
иао аиу уио иое иео
иаое аиуе уиое иоеу иеоу

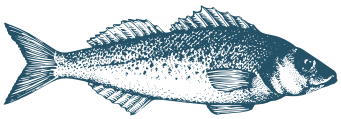

р б

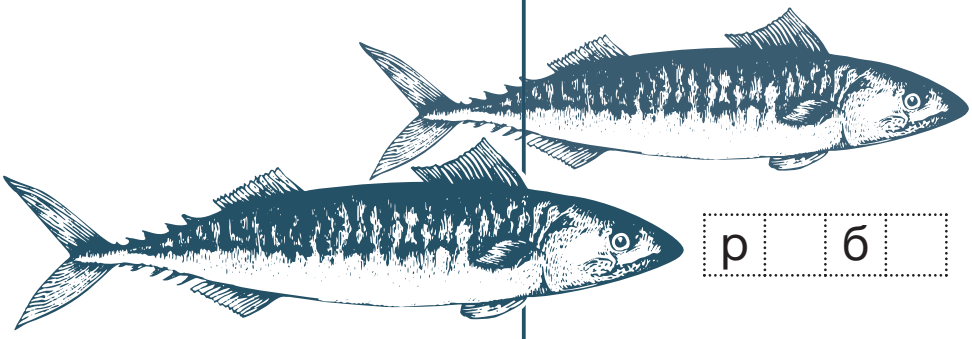

р б

Раз, два, три, чотири.
Ми дірки лічили в сирі.
Якщо в сирі безліч дір —
Отже, добрим буде сир.
А якщо одна лиш дірка —
Отже, в сирі наша нірка.

Вадим Лєвін.
Переклад Володимира Каденка

• У яких словах вірша ти чуєш звук **и**?
Хто такі ***МИ*** у вірші?

с р к

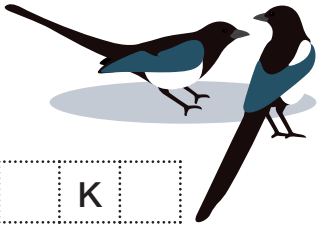

с р к

• Які букви пропущені?

І і

індик

інди́к

білка

кріт

журавлі́

іа	аі	уі	іо	іе
іао	аіу	уіо	іое	іео
іаое	аіуе	уіое	іоеу	іеоу

	і			а
	о		і	

	у			о
	о			а

Білча
В дуплі
Горіх
Хова.
Прийшла
Пора
Горіхова.

Грицько Бойко

• Які слова сховалися?

	а́		о	

	а		о́	

	і	

	и	

• Назви зображені предмети. Добери схеми до слів. Скільки слів заховалося в кожній схемі? Доведи, що буква або наголос змінюють значення слова.

Видно в лісі й поза ліс,
Де схо-вав-ся в листі лис.
Бо пре-дов-гий хвіст у лиса —
Видно хвіст аж понад лісом.
Видно хвіст аж понад лісом,
За хвостом не видно й лісу.
Бо такий-то в листі лис,
Бо такий-то з лисом ліс.

Євген Гуцало

л		с

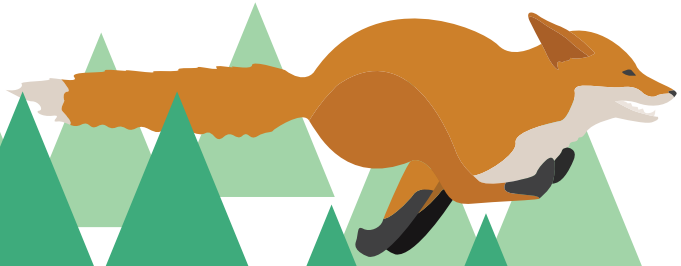

ЧОМУ КРОКОДИЛИ ЗЕЛЕНІ

Відомо, напевне, й без мене,
Що всі кро-ко-ди-ли зелені.
Як глиця сосни,
Зелені вони,
Це точно відомо й без мене.
Гу-ля-ю-чи вчора вздовж Нілу,
Я сти-гло-го стрів кро-ко-ди-ла.
Він пузо мав жовте,
Хвостом воду бовтав
Якраз по-се-ре-ди-ні Нілу.
Чому ж, за-пи-та-є-те в мене,
Всі решта, як жаби зелені?
Бо жоден із них
Іще не достиг,
Тому-то вони і зелені.

Сашко Дерманський

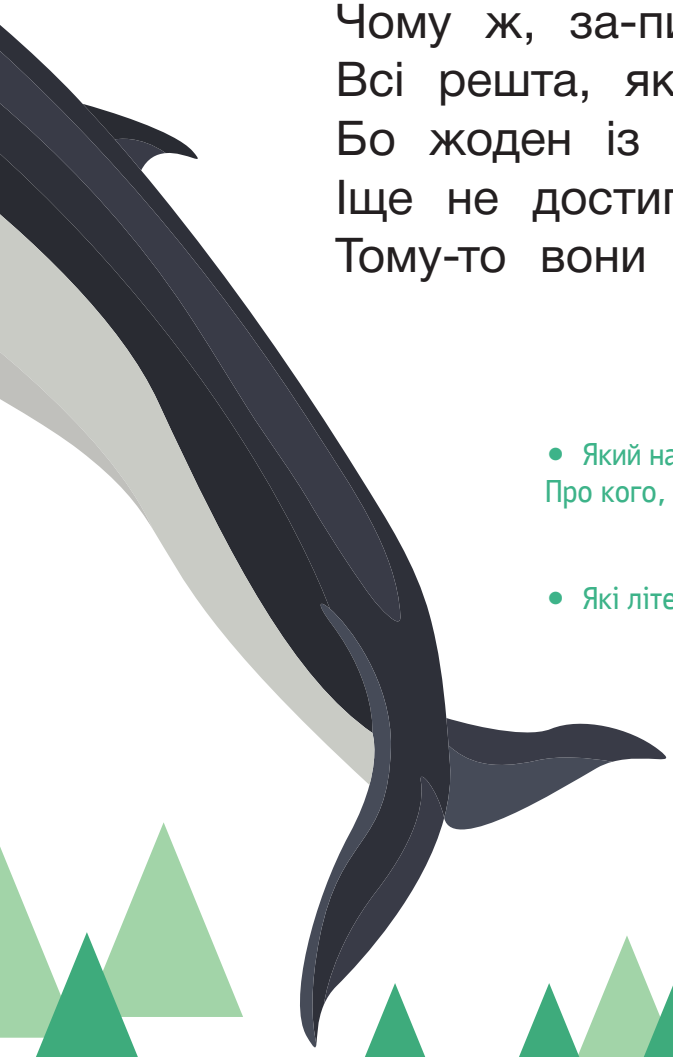

- Який настрій викликає вірш «Чому крокодили зелені»?
Про кого, крім крокодила, можна сказати, що він іще «не достиг»?

- Які літери сховалися?

Х	В		С	Т

Л		С

Мм

мама
ма́ма

мім

е́му

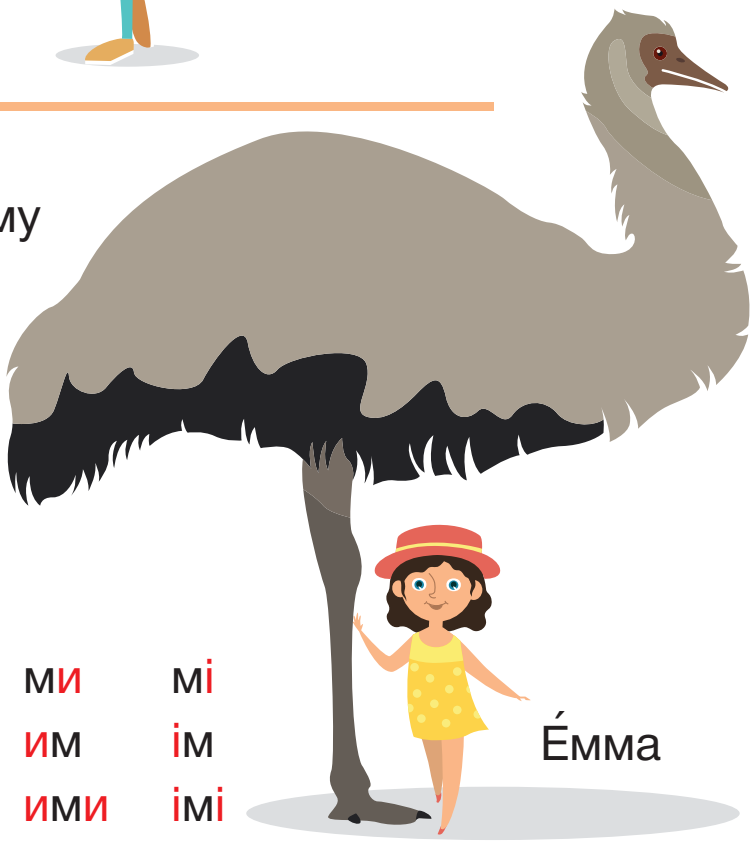

Е́мма

ма	мо	му	ме	ми	мі
ам	ом	ум	ем	им	ім
ама	омо	уму	еме	ими	імі
мам	мом	мум	мем	мим	мім

Мама. Мама? Мамо!
Ми і мама.
Мамо, ему! Ему у Емми.
О, мім!
У Емми мама. У ему мама. А у міма? І у міма мама.

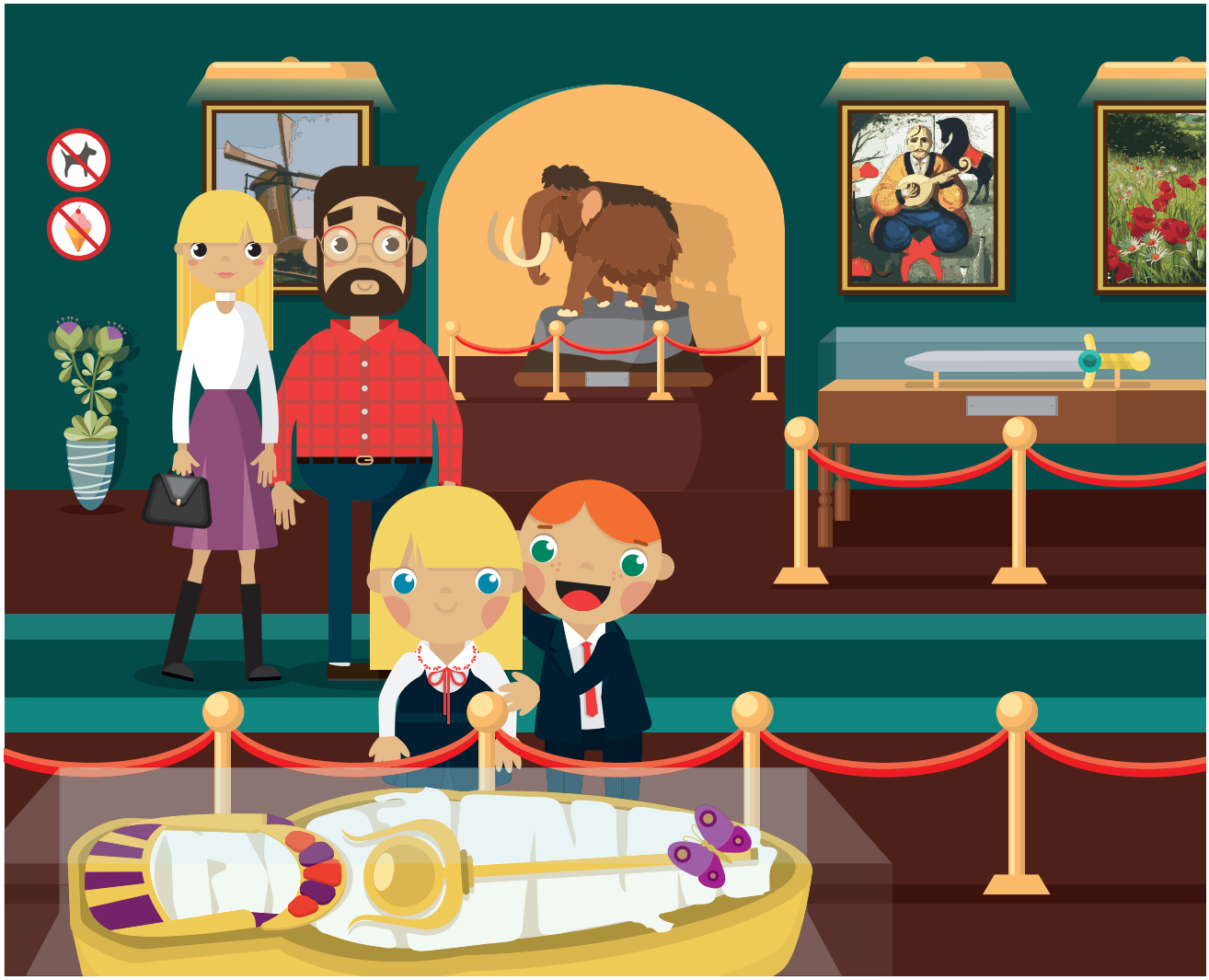

Ми з мамою і татом ходили до музею. Ми-лу-ва-ли-ся картинами. На одній картині був козак Мама́й. І напис: «Я козак Мамай, мене не займай».

- Позмагайтеся в парах: хто знайде на малюнку більше предметів, у назвах яких є звук **м**. Склади речення за малюнком. Склади запитання до малюнка.

Тт

тато
та́то

– ́ | – •

та то ту те ти ті
ат от ут ет ит іт
тат тот тут тет тит тіт
там том тум тем тим тім

• Які слова заховалися серед складів?

тато тема там
та́та мета́ тім
та́ту а́-том том
та-том ми́то то-мат

Ма-мо! Та-ту! То ми!

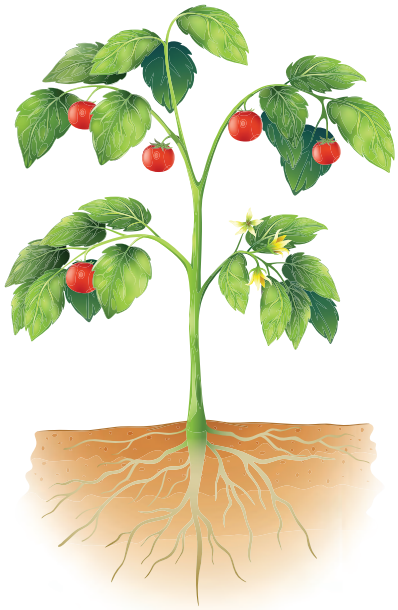

Там — том, том — а́том,
а́том — та́том, тома́т — тома́ти,
тім — тим.

↔
тут

Тато тут? Тут. А мама тут? Тут. І ми тут.

А 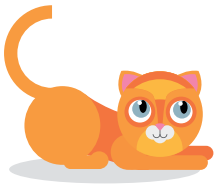 Том і Тім тут і там!

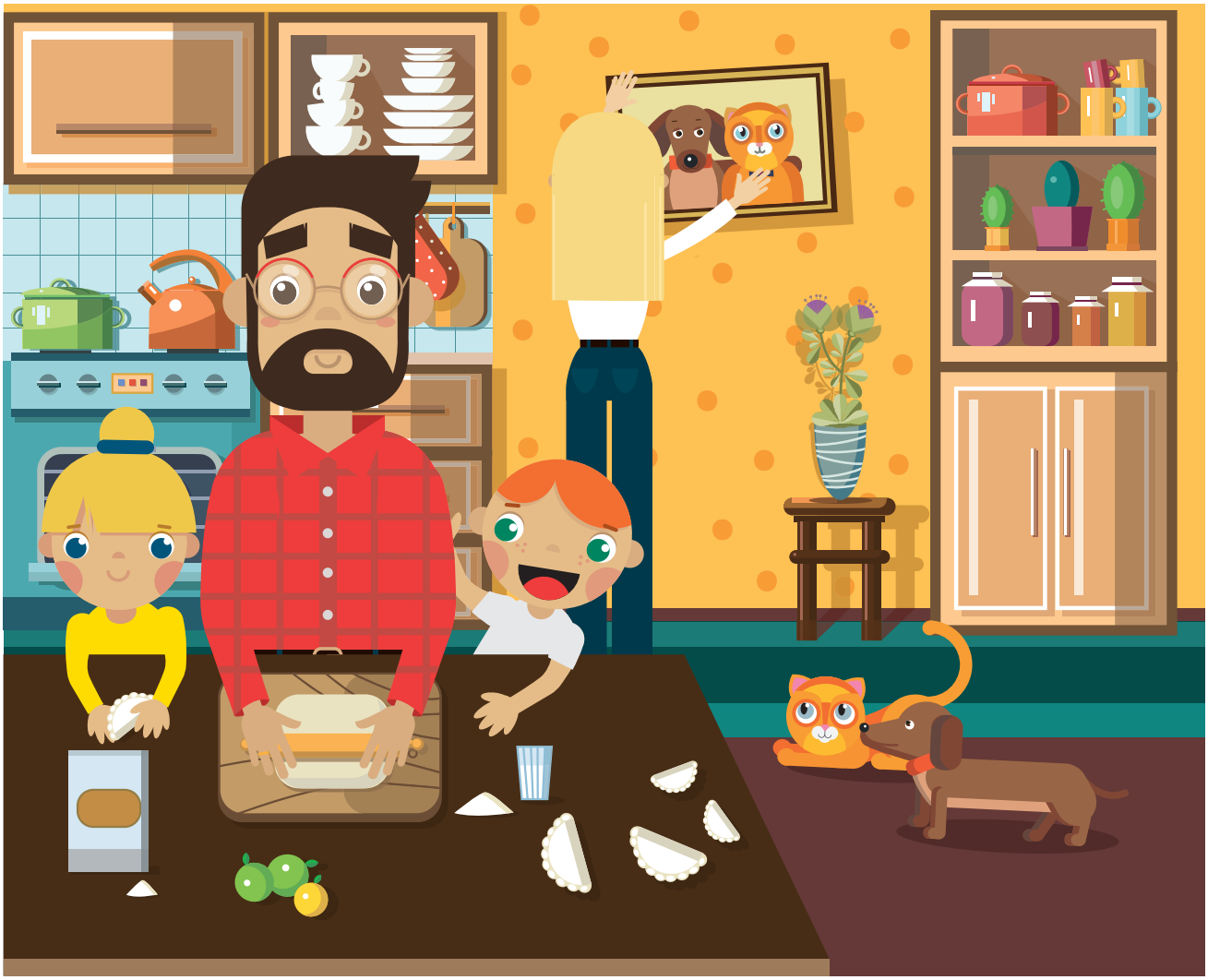

У суботу готує тато. Ми йому до-по-ма-га-є-мо. Татова мета — смачний обід. Тато розкачує тісто. Ми ліпимо ва-ре-ни-ки. Мама вішає нову картину. То пор-трет Тома і Тіма.

- Відшукай на малюнку предмети, у назвах яких є звук **т**. Склади речення за малюнком.

Звуки голосні і приголосні

А, О, У, И, Е, І — букви, що позначають голосні звуки.

ма́ма

– ● | – ●

М, Т — букви, що позначають приголосні звуки.

та́то

– ● | – ●

тма тмо тму тме тмі мта мто мту мте мті

атм отм утм етм ітм амт омт умт емт імт

ему	● | – ●
там	– ● –
ми	– ●
от	● –

• У кожному слові спочатку назви букви, що позначають голосні звуки, а потім — приголосні звуки.

• Який настрій у мімів? Відтвори вираз обличчя — міміку — мімів. Який мім вимовляє приголосний звук?

В носатої мами й но-са-то-го тата
Дитина так само носата-носата.
Це значить, що в дуже ву-са-то-го тата
Дитина на-ро-ди-ться дуже вусата.
На маму з тату́ подивіться оту:
В її не-мов-ля-ток чудові тату́!
До тата, високого майже до хмар,
Біжить ве-ле-тен-ський синочок-школяр.
А в мене — такий ре-го-тли́-вий татусь,
Що я ще в животику в мами сміюсь!

Олеся Мамчич

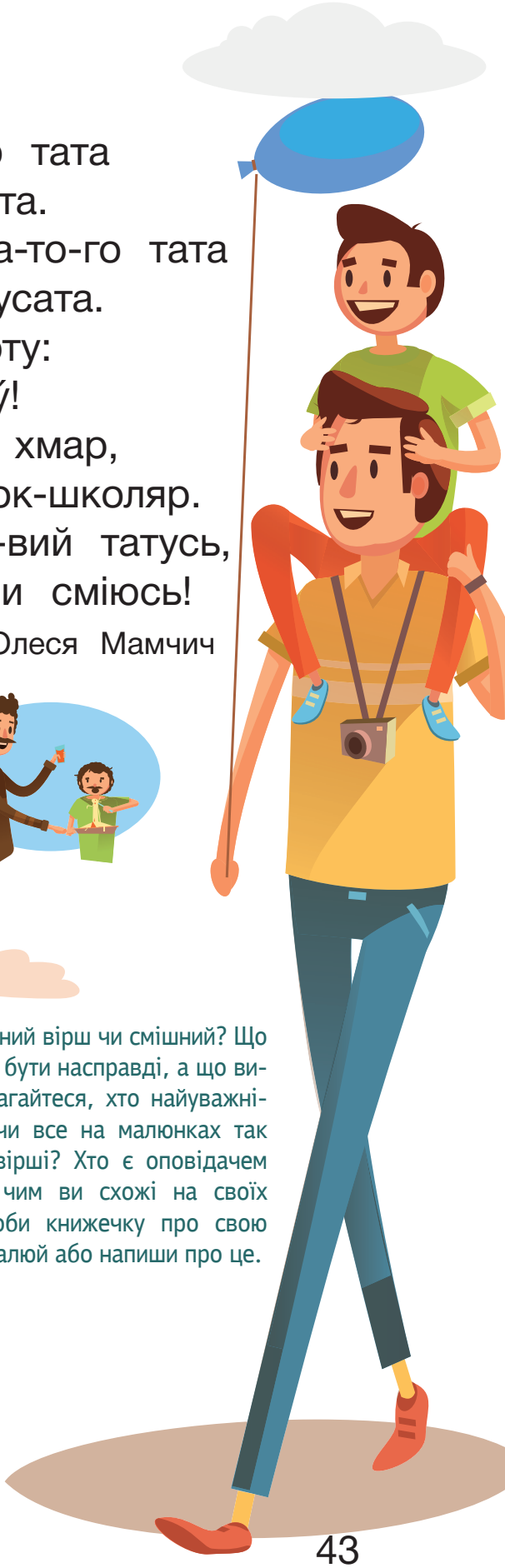

- Це серйозний вірш чи смішний? Що у вірші може бути насправді, а що вигадка? Позмагайтеся, хто найуважніше слухав: чи все на малюнках так само, як у вірші? Хто є оповідачем у вірші? А чим ви схожі на своїх батьків? Зроби книжечку про свою сім'ю — намалюй або напиши про це.

Дд

дім
дім

да	до	ду	де	ди	ді
ад	од	уд	ед	ид	ід
дад	дод	дуд	дед	дид	дід
дма	дмо	дму	дме	дми	дмі

• Відшукай на малюнку предмети, у назвах яких є звук **д**. Прочитай речення. Хто їх говорить? Склади речення за малюнком. Склади розповідь за малюнком.

дама	дума	Іда
дата	діти	Ада
óда	дід	А-дáм
мода	мед	ма-дáм

Дім — дим, тім — тим.
Дам — там, дім — тім.

дим

дім

Дім із дерева — дерев'яний,
дім із бетону — … ,
дім із цегли — … ,
дім із скла — … ,
дім із льоду — … .

• Доповни речення. Пригадай казки «Зайчикова хатка», «Троє поросят». Про які будинки в них ідеться?

Мамо, там дим!

Іди додому, Адаме. Діти, додому!

Та модна дама — мама Адама.

Нн

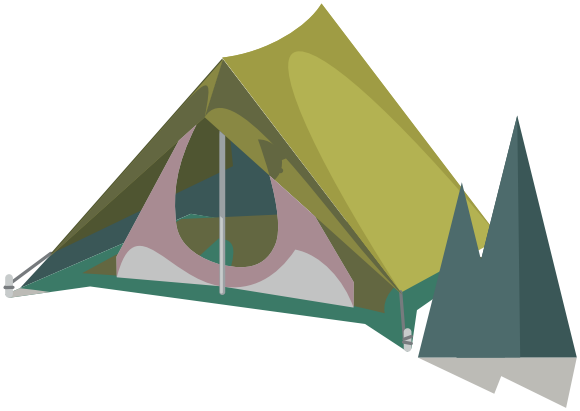

намет
намéт

– • | – ́• –

на но ну не ни ні
ан он ун ен ин ін
нан нон нун нен нин нін
ант онт унт ент инт інт

нут ан-те-на нам Ніна
нота ди-ти-на нами Інна
тон-на мо-не-ти ним Тіна
ни-тки на-ме-ти ними Ан-тон

Ніна
= ́• | – •

Інна, Тіна, Антон, Ніна, Дана.

Туман — Мантý, нут — тут, Тіна — Діна.

У Тіни ноти. У Антона 5 монет. А у Інни? У Інни нема ні нот, ні монет. На ноти, Інно! На монети, Інно!

5	4	1	2	3
А	н	т	о	н

3	1	2	4
Н	і	н	а

• Виконай перетворення.

Темно. Тане туман. У наметі мама, тато, Ніна і Антон. Над наметом .

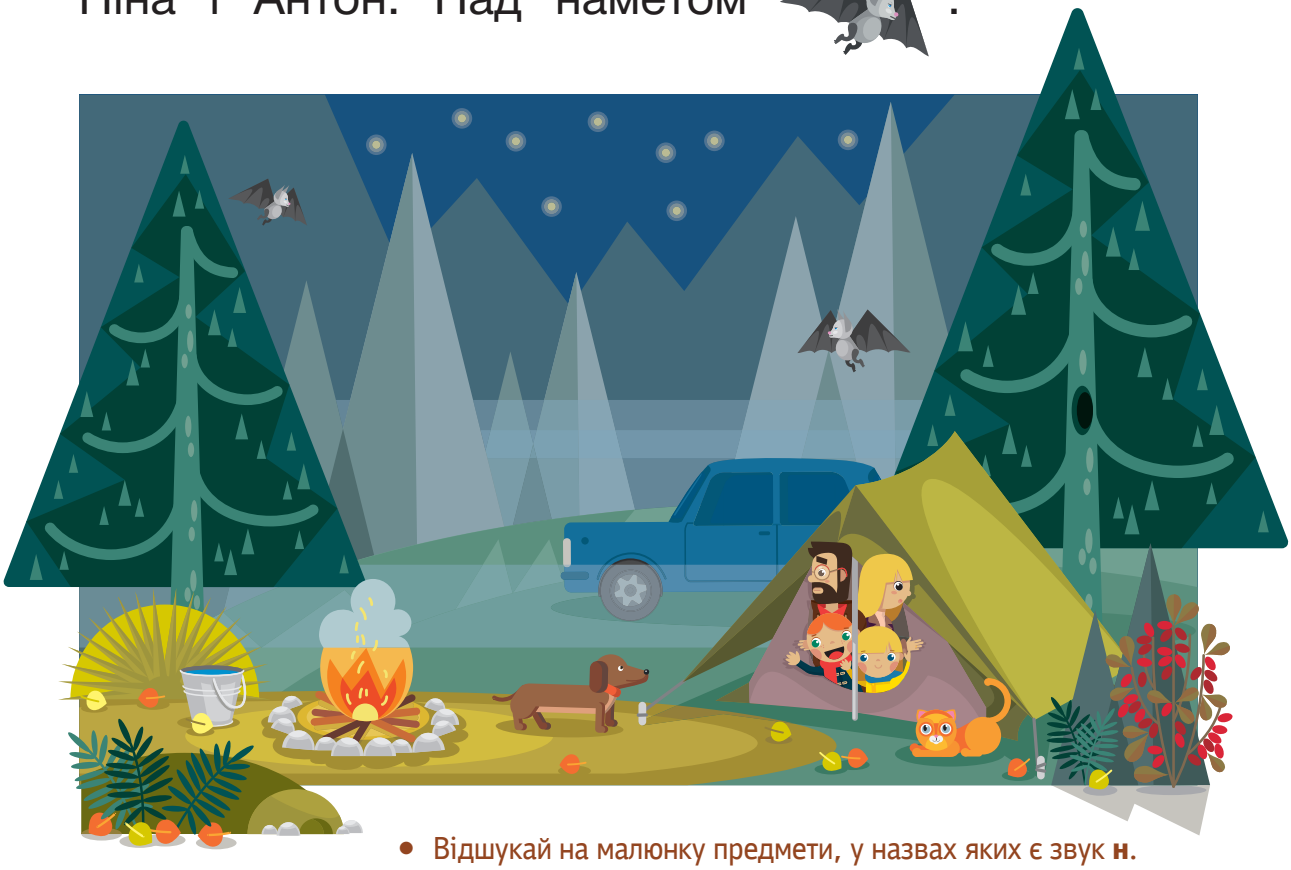

- Відшукай на малюнку предмети, у назвах яких є звук **н**. Складіть у парах запитання до малюнків і дайте на них відповідь. Використовуйте слова *у, біля, над, за, перед.*

Тверді та м'які приголосні звуки

					іду́
ми	ни	ти	ди	– ●	іде́
мі	ні	ті	ді	= ●	ідете́
тмі	дні	мті	мді	– = ●	ідемо́
ітм	ідн	імт	імд	● – –	іді́мо

• Порівняй. Назви м'які приголосні. Знайди серед складів слова.

Дана, Діна, Ада, Адам.

• У якому слові є м'який приголосний?

Ні на Ін

• Склади слова. У якому слові є м'який приголосний?

Дани | на | У | антена | домі | .

• Склади речення.

Дім бобра — хатка. Він будує її на болоті або річці із хмизу та мулу. Часом висота хатки — три метри. Вхід завжди під водою. Є пла-тфор-ма з гілок — для від-по-чин-ку. Взимку в хатці тепло. У бобрів великі сім'ї. Діти живуть із батьками до двох років. Люди, мабуть, вчилися у бобрів будувати споруди на воді.

ДЛЯ ІА БУДУЮТЬ ХАТИНКУ

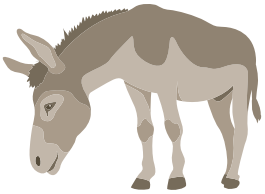

— Я оце подумав, — сказав Пух, — у тебе є будиночок, і в мене є будиночок, і будиночки в нас дуже гарні. Треба щось для Іа збудувати.

— Це, — сказав Паця, — Грандіозна Ідея. — По той бік лісу була купа гілляк. І всі зібрано докупи.

***

Іа постукав у двері до Крістофера Робіна.

— Сніг і досі йде... Ти часом не бачив тут якої-небудь хатинки?

— Якої хатинки? Хто там живе?

— Я думав, що живу, та, мабуть, уже ні. Коли я вранці йшов з дому, то він там був. А коли повернувся, його вже не було.

Дуже швидко приятелі дісталися того місця, де вже не було Віслючкової хатки. Аж тут вони почули по той бік лісу голос Пуха.

— Гей, Пуше! — крикнув Крістофер Робін.

— Та це ж Крістофер Робін! Він там, за лісом, де ми брали оці дрючки, — визначив Паця. І друзі пішли туди.

Крістофер Робін розповів про Зниклий Дім. Очі Пуха і Паці ставали все більшими.

— І з чого він був зроблений? З гілляк, дрючків і хмизу? — запитав Пух.

— А в чому справа? — поцікавився Крістофер Робін.

— Там тепліше. По той бік лісу, де стоїть Віслючкова хатка, – сказав Паця.

— Моя хатка була тут. Я сам її тут будував.

— Ходімо, сам подивишся.

...Вони повернули за ріг — і там справді була Віслючкова хатка.

— Така гарна, як і раніше. А місцями навіть краща, — сказав Іа, вийшовши зсередини.

Мабуть, вітер її проніс над лісом і знову опустив.

Александр Алан Мілн. «Вінні-Пух і всі-всі-всі».
Переклад Інни Мельницької, Ігоря Ільїна,
Олександра Кальниченка

• Якої помилки припустилися Пух і Паця? Чи можна Пуха, Пацю, Крістофера Робіна та Іа назвати справжніми друзями?

Де дім Іа? Нема. Де ▮ Іа? Нема.

На ▮, Іа! Там дім Іа!

Х	В		С	Т

Кк

кіт
кіт

= • –

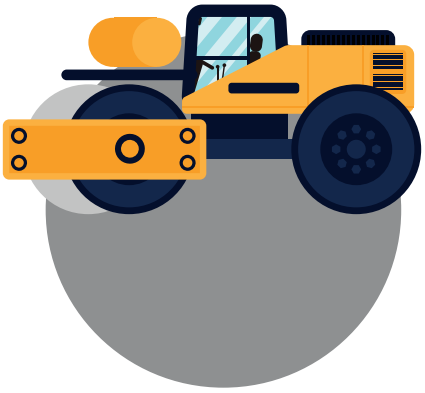

ка	ко	ку	ке	ки	кі
ак	ок	ук	ек	ик	ік
кна	кно	кну	кне	кни	кні

ка-ка-о	кіно	кок	Ме́на
ка-нат	о-ке-ан	ко-кон	Мона́ко
ман-ка	о-ку-ні	коні	Мон-та́-на
ни-тка	ко-ток	ко-ман-да	Кана́да

коток

– • | – • –

Кут — куток — коток — моток.

↔
око
кок
коток

У Ніни котик Тимко.
— Ніно, де ниткú?
— У кімнаті. Кіт котив моток у куток.
— Кота ніде нема. І нитóк нема.
— Ниткú тут, мамо, на комóді.

• Хто розмовляє? Прочитайте за особами.
Як можна назвати текст?

Нитка тонка, а канат … .
Коні у … , а окуні у … .

• Доповни речення.

↔
Кіт утік.
А мене нема.

Кит пливе по океану — кіт із миски їсть сметану.

- Що не так на малюнку?

У собак є дикі родичі. Це вовки, лисиці, шакали, койоти. У котів теж за-ли-ши-ли-ся грізні родичі в дикій природі. Це лев, тигр, ле-о-пард, барс, пума, ягуар, рись.

Собак людина при-ру-чила най-пер-ши-ми. Вони до-по-ма-га-ли їй добувати харчі й за-хи-ща-ти-ся. Коти теж багато тисяч років поряд із людиною. Їх приручили в Дав-ньо-му Єгипті, щоб рятувати врожай від мишей. Собак і котів треба поважати і не забувати, що все-таки вони хижаки.

- Як можна назвати текст?

ДЕ КОНИКИ? ДЕ КОТИКИ?

Кіт у океані.
Кит у кімнаті.
Кіт — котик,
а кит — ки́тик.

- Так чи ні?

Сс

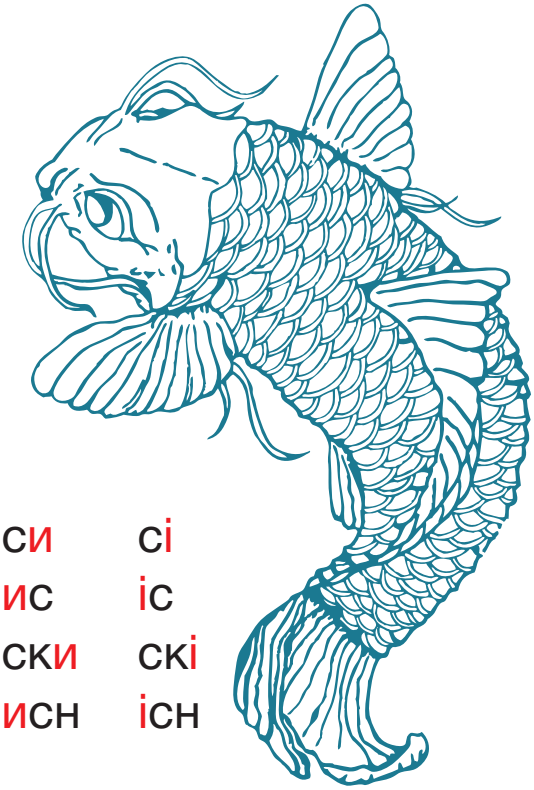

сом
сом

са	со	су	се	си	сі
ас	ос	ус	ес	ис	іс
ска	ско	ску	ске	ски	скі
асн	осн	усн	есн	исн	існ

сито	со-сна	коса	сто
син	на-сос	сани	мі-сто
сі-тка	сон	са́н-ки́	ста-ді-он
су-сід	ку-сок	сум-ка	ко-смос

У Антона один сом. Сому сумно самому. А у Антоніни сім сомиків. У Дениса 3 такси. А у Соні 3 соні. У тата Тіни коні-скакуни.

Сад, садок, сидіти, садити.

- Яка буква пропущена?

	а	с	к	а

	а	с	к	а

с	і	

с	і	

кекс — кекси
текст — тексти
диск — диски
кактус — кактусики

міст — мости
місто — містá
стіна — стíни
каса — каски

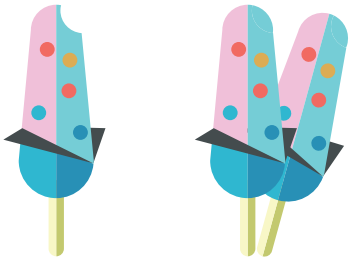

ескімо

- Знайди помилки.

Коти і кити — … . Соми, окуні і скати — … .

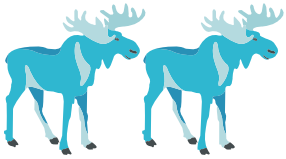

і

— дикі, а коні і

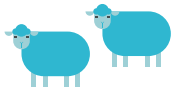

— … .

- Добери свої приклади.

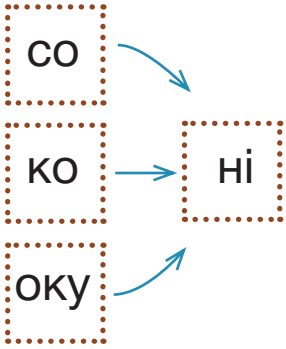

Теніс — тенісист, тенісистка.
Таксі — таксист, таксистка.
А інститут? Студент, студентка.

- Знайди серед слів назви професій. А які професії ти знаєш?

Хтось має котика чи песика. А хтось — пташку чи мишку. А ве-те-ри-нар лікує всіх. Людина може сказати або показати, де болить. Тва-ри-ни мовчать.

Зате песик може за-гар-ча-ти. Котик — по-дря-па-ти. Пташка — дзьо-бну-ти. А ве-те-ри-нар має завжди бути добрим. Також він мусить мати міцні нерви, швидко думати і бути сильним.

- Про кого цей текст — про котика і песика чи ветеринара? Придумай назву тексту.

ЩОДЕННИК ФОКСА МІККІ

Моя хазяйка Зіна більше схожа на фокса, ніж на дів-чин-ку. Верещить, стрибає, ловить руками м'яча (ротом вона не вміє) і гризе цукор, зовсім як песик. Я навіть думаю — чи не має вона хвостика?

Учора Зіна хва-ли-ла-ся: бачиш, Міккі, скільки у мене зошитів. А-ри-фме-ти-ка, ди-ктан-ти, твори... А ти, цуцику не-ща-сний, ні говорити, ні читати, ні писати не вмієш.

Гав! Я вмію думати — і це най-го-лов-ні-ше. Що краще: здатний думати фокс чи балакучий папуга? Отож-бо!

Читати я трошки вмію — дитячі книжки з дуже великими літерами.

Писати... Смій-те-ся, смій-те-ся! — писати я теж нав-чив-ся. Щоправда, пальці на лапах у мене не за-ги-на-ють-ся, я ж не людина і не мавпа. Але я беру олівець до рота, наступаю лапою на зо-шит, щоб він не совався, — і пишу.

Саша Чорний

Так чи ні?

Зіна схожа на котика.
Фокс Міккі вміє читати і писати.
Фокс Міккі вміє говорити.

ХТО НА ПОВІДКУ

Таксу, спритну та швидку,
Я веду на повідку.
Рветься такса з повідка —
Аж болить мені рука.
Ну чому ж вона така —
Надто спритна та швидка?

А вона, як раз в той час,
Ось що думала про нас:
— Я тягну на повідку
Цю істоту нелегку.
Ну чому ж вона така —
Надто не-по-во-ро-тка?

Так воно у світі є —
Кожен думає своє...

Григорій Фалькович

- Що думала такса?
  Що думав господар?

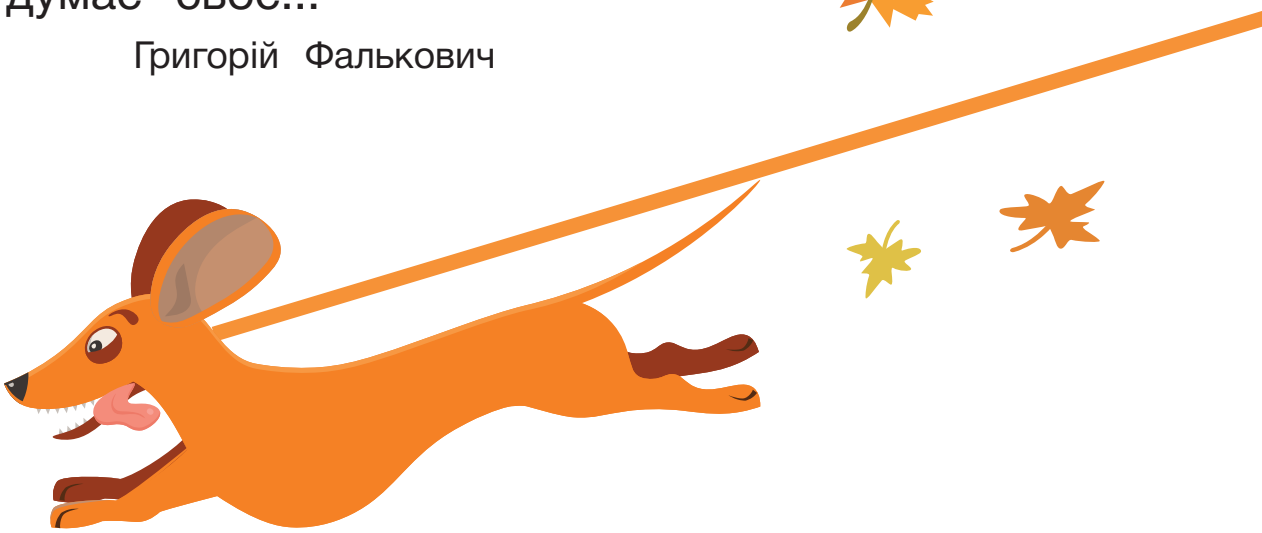

Лл

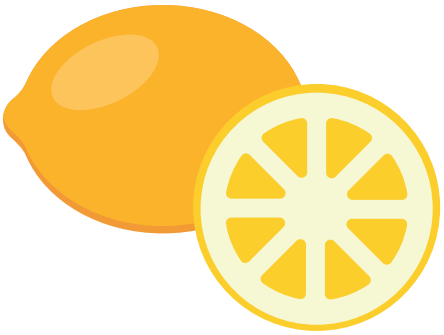

лимон
лимóн

– • | – ó –

ла	ло	лу	ле	ли	лі
ал	ол	ул	ел	ил	іл
лал	лол	лул	лел	лил	ліл
тла	тло	тлу	тле	тли	тлі

ла-ма	мило	слон	літо
ла-ма-на	ли-мо-над	ма-сло	лі-так
ко-ло	стіл	скло	клі-тка
мо-ло-ко	ко-тле-та	склад	слід

Ми́ли . Ма-сти-ли маслом. Солили . Лили́ молоко. Налили́ соку. Полили́ сад.

Алла — Елла, мело́ — село́, лин — млин, сон — слон, ліс — лис, мала́ — ма́ла.

Лимон, малина, калина, ало́е та мед — ліки. Малина і мед — солодкі. Лимони кислі. А калина і ало́е?

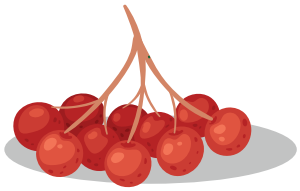

- Що зі згаданого в тексті пропущено на малюнку?

лиси

óлені та лосі

коти

?

сметана

- Склади речення за схемою.

Лис ніс 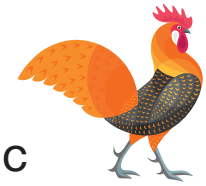 у ліс. А котик?

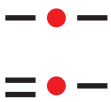

- Яку казку нагадало це речення? Добери слова до схем.

ло мо ко, сло ма, та сме на, со ски си.

- Склади слова. Яке слово зайве?

Олена, Аліна, Антон, Ліна, Наталка, Микола, Ліда.

- Кого більше — хлопчиків чи дівчаток?

Мама у Міла́ні. А Міла і Лана у Ма́лині. Улітку Міла і Лана літали літаком до Мілана.

- Хто? Де? Що робили? Коли?

Алла їла сало. Сала було мало.
Ми спитали Аллу: «Де поділа сало?»

- Прочитай речення повільно, а потім все швидше.

Пп

плита
плита́

– – • | – •́

па	по	пу	пе	пи	пі
ап	оп	уп	еп	ип	іп
пан	пон	пун	пен	пин	пін
спа	спо	спу	спе	спи	спі

по-ле	па-ти-сон	па-сі-ка	ка-пу-ста
по-суд	па-ста	па-ска	ком-пот
о-по-ло́-ник	па-сти-ла́	суп	ка-на-пка

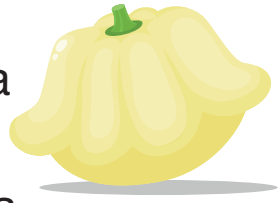

Липа — лапа, пан — пані, пані — лані, паста — паска.

піна
= • | – •

У Поліни і-ме-ни-ни. Ми на пікніку. Сидимо на ки-лим-ку. Мама Поліни спекла і .

Пані у панамі (то су-сі-дка) налила́ компоту і соку. У Поліни — купа .

Поліні : мама і тато — самокат і песика Пусика. Тітка Дана — кеди, Ніна — пі-а-ні-но. Да-нил-ко — **колосок** , там наліпки.

А песику дали кістку. І у песика іменини!

ЗАЙЦІ́ В ПОЛІ ВАРЯТЬ БОРЩ

Коли йде осінній дощ,
Зайці́ в полі варять борщ.
Зайці варять борщ у полі
З буряків та бараболі.
Зайці моркву в борщ кладуть
І капусту в борщ січуть.
Листя кидають із лавра,
Щоб удався борщ на славу.
І на славу в зайців борщ,
Коли йде осінній дощ!

Євген Гуцало

• Знайди на малюнку предмети, у назвах яких ти чуєш звук **п**. Пригадай, що зайці кладуть у борщ. Назви слова, що римуються.

листок
салат
томат
миска
масло
соус

Аліна помила листки салату, томати, , . Посікла, поклала у миску. Потім по-со-ли-ла, полилá .

Тато і Данило на-ма-сти-ли маслом тости.

Мама спекла лина. Полилá ли-мó-нно-ме-дó-вим соусом. Ото сні-да-нок!

- Перекажи, як готували сніданок. А що ти любиш їсти на сніданок? Чи допомагаєш ти щось готувати?

СКОРОМОВКА

Ми плáкати —
Не плáкали:
Нам плáкати
Немá коли.

Грицько Бойко

Плáкати — плакáти. ПЛАКАТ

ДУЖЕ СМАЧНИЙ ПИРІГ

Я вла-шту-ва-ти бал хотів
І в гості друзів …
Я трохи сиру приберіг
І спік в печі смачний …
Пиріг, ножі, ви-дел-ки ждуть,
От тільки гості щось …
Я ще посидів, позіхнув,
Шма-то-чок скраю …
Стільця присунув, ближче сів,
І весь пиріг за хвильку …
Коли ж нарешті всі прийшли,
То навіть крихти …

Даниїл Хармс,
переклад Галини Малик

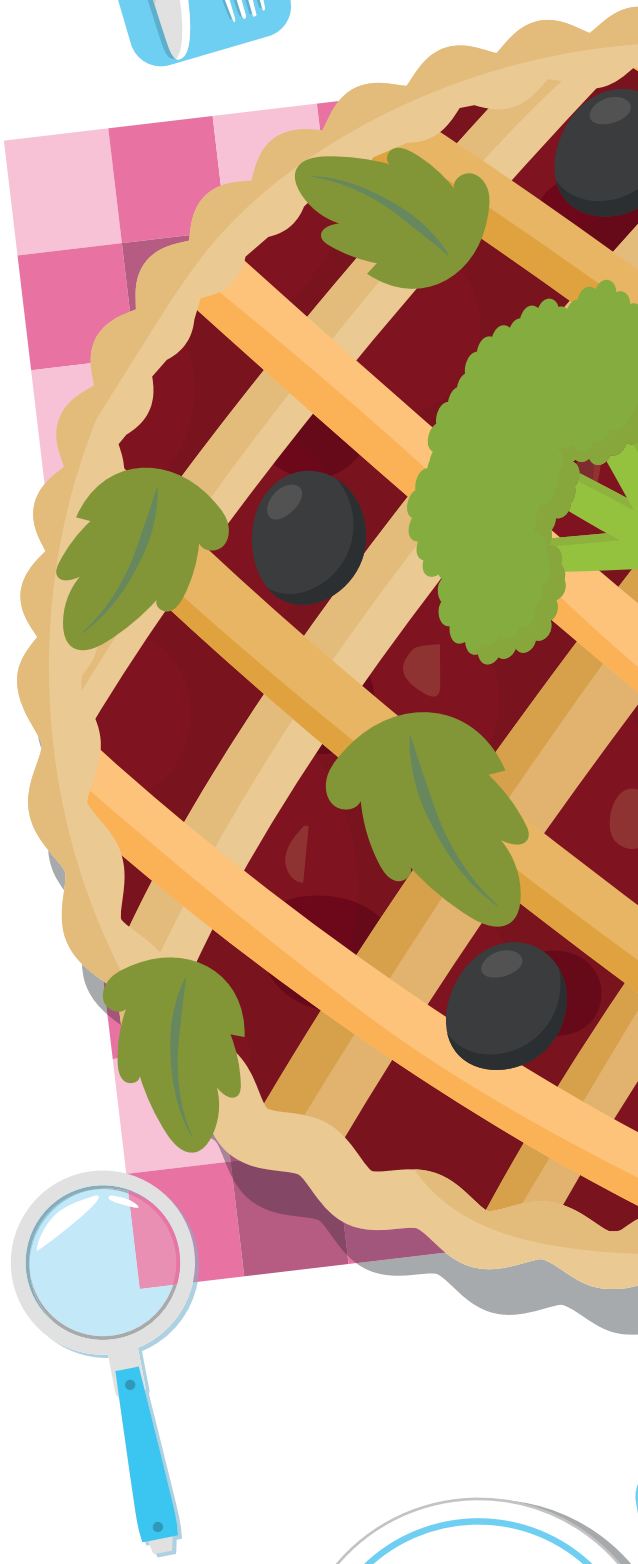

- Як тобі вдалося вгадати пропущені слова?
Знайди на малюнку предмет, що не згадується у вірші.

Вв

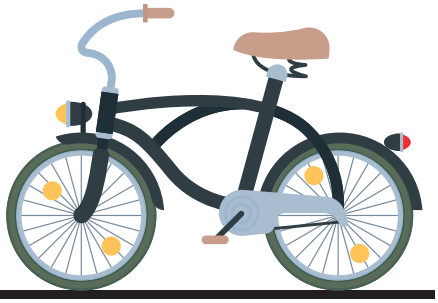

велосипед
велосипе́д

– • | – • | – • | – ́ –

ва во ву ве ви ві
ав ов ув ев ив ів
вам вон вус вен вив вів
ква кво кву кве кви кві

ва-та ківі ве-сел-ка кві-ти
мо-ва ві-ник ве-сна квас
во-да ви-ста-ва новина́ все-світ

Нова́ — сова, сова — слова,
слова — слива, слива — сива,
лава — лавка, воли — вили.

Він, мій: вовк, стіл, слива, вулик.
Вона, моя: квітка, лев, лупа, кава.
Воно, моє: вікно, кактус, село, весло.
Вони, мої: вікна, вулкан, са́нки́, вуса.

= • –
– • | – ́

- Знайди помилки. Добери слова до схем.

Нова́ , нове́ , нові́ .

- Що не так?

— Новина́! Мені купили ве-ло-си-пед, а Ва-лен-ти-ні — самокат. Ми на стадіоні, — повідомив Іван Да-ни-ло-ві по .

У мами, тата і Івана ве-ло-си-пе-ди. Мала Валентина на самокаті. У самоката 3 колеса. А сусід Вадим на 3-колісному велосипеді. Вадим тікав, Валентина ловила. І навпаки. Весело! Ледве мама вмо-ви-ла іти додому.

— Води! — волали Валентина і Вадим. Іван ку-пив води в кіоску. Він налив усім у пла-сти-ко-ві стакани. Потім стакани ви-ки-ну-ли у смітник.

Удома Іван і тато мили велосипеди та самокат. А мама і Валентина помили кавуна. Усі сма-ку-ва-ли кавуном. Мама і тато пили каву. І вдома весело.

Так чи ні?

У Вадима самокат.
У Івана велосипед.
Валентина і Вадим пили сік.
Мама і тато пили компот.
На стадіоні весело.
Удома сумно.

• Придумай заголовок до тексту. Поставте в парах запитання до тексту. Знайди речення до малюнка. Доведи, що герої піклуються і про здоров'я, і про довкілля.

Рр

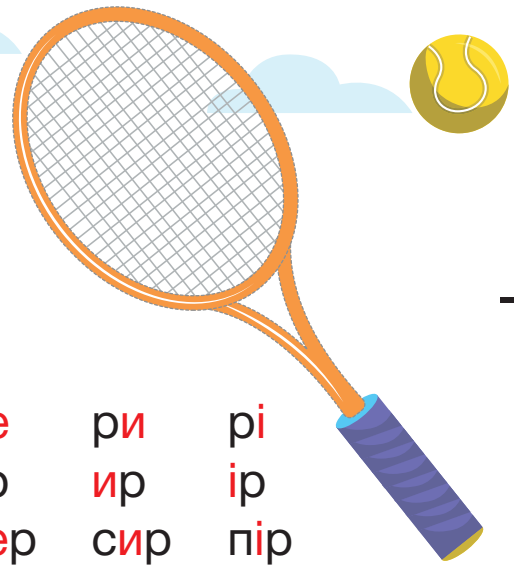

ракетка
ракéтка

– • | –́ • | – – •

ра ро ру ре ри рі
ар ор ур ер ир ір
рар нор мур дер сир пір
тра тро тру тре три трі

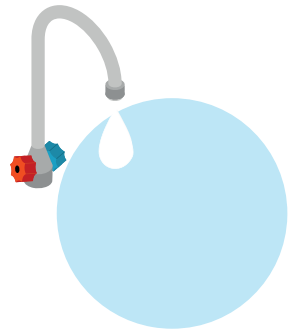

ра-ки	мир	рік	кріт
ру-ки	сир	рі-пка	кран
ро-са	рис	ку-рі-пка	кра-са
со-ро-ка	ри-ска	та-ріл-ка	при-кра-са

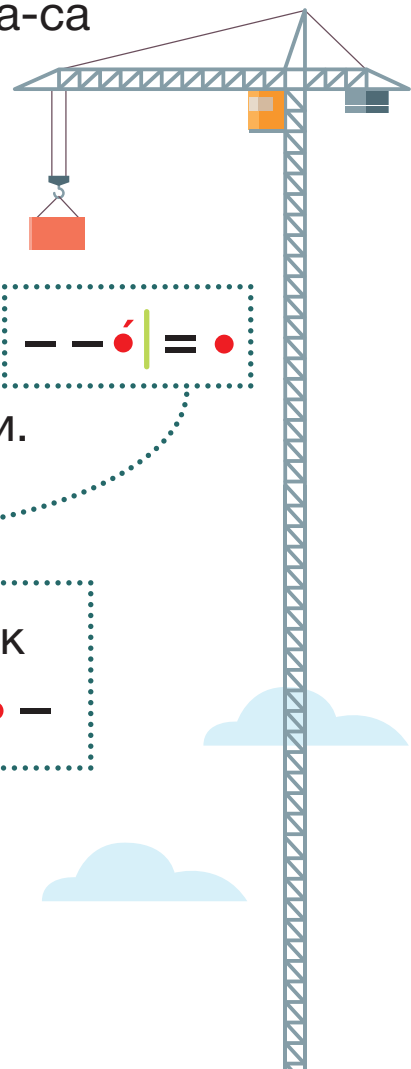

Артем, Артур, Рита, Іринка,
Роман, Руслан, Лариса. б

Він: спорт, прапор, корона, крем.
Вона: норá, трон, роса, ре-кла-ма.
Вони: пе-рер-ва, ворота, двері, тварини.

– –́ | = •

СКОРОМОВКА

Три роки раки рук не мили.
Бо ракам рук миття не миле.

рік
= • –

Сорока на хвості принесла.

атр
те-атр

пар
пар-тер

крі
крі-сло

скри
скри-пка

ан
ан-тракт

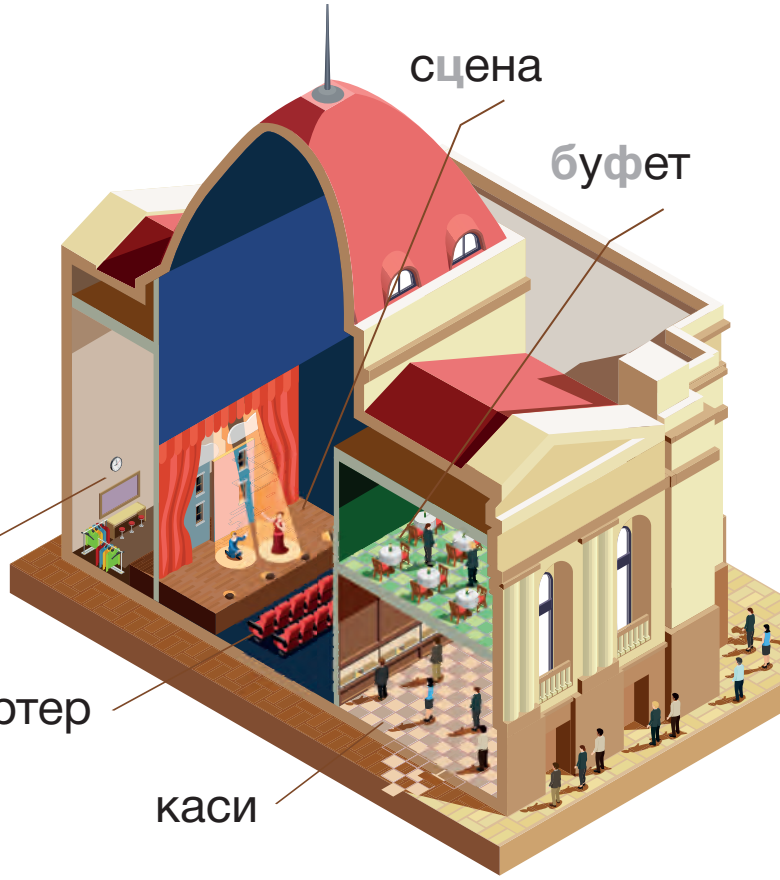

Антракт — пе-ре-рва у виставі в театрі.
Со-пра-но, тенор, бас — голоси і співаки.

опера
оперета
балет

рок
класика
кантрі

соло
дует
тріо

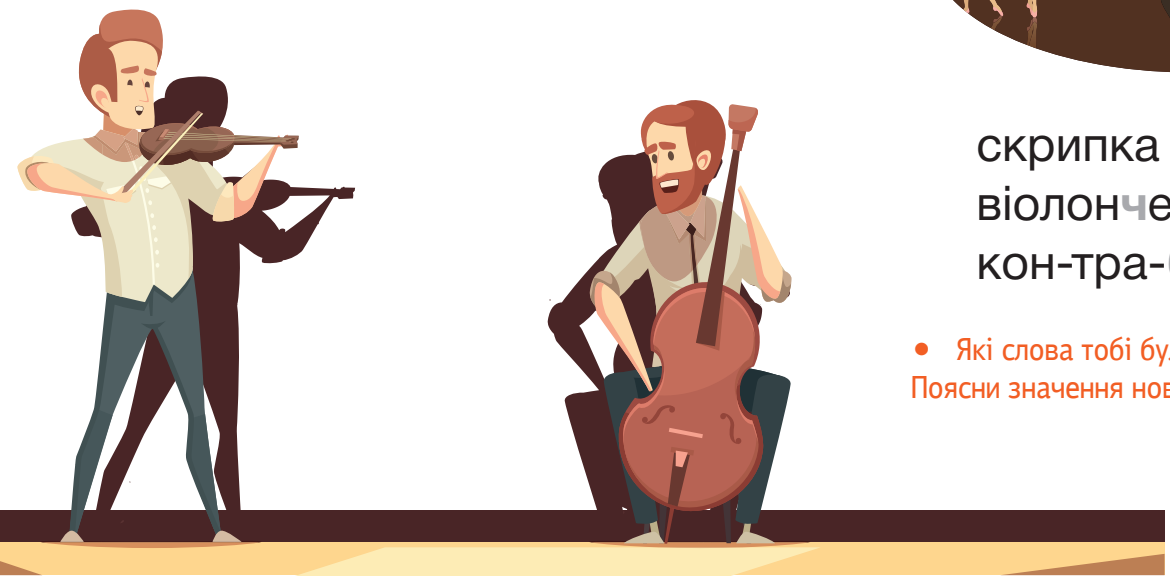

скрипка
віолончель
кон-тра-бас

- Які слова тобі були відомі раніше? Поясни значення нових для тебе слів.

ЩОДЕННИК КРОЛИКА АРТУРА

Середа

Сві-та-нок — стук у вікно. То вітер.

Встав. Ран-ко-ві вправи. Полив моркву і капусту, поки не при-пе-кло.

По-пі-дмі-тав у дворі, нарвав кропу і кро-пи-ви́ на салат.

Накопав кар-то-плі. Вирвав три мор-кви-ни. Спік торт і ви-ча-вив сік.

Тре-ну-вав на стадіоні команду кроликів «Сірі ме-те-о́-ри». Скоро перегони «Кролики на ро-ли-ках». На трибуні сиділи равлик Рома, лисик Рудик, ласка Лариса.

Потім — театр. Опера «Королі і капуста». Сидів на балконі. Квитки у парте́р всі продали́. В ан-тра́-кті пив ли-мо-над.

Від співаків і ор-ке-стру о-те-те-рі́в. Скрипка і со-пра-но — просто диво!

Усе, іду спати.

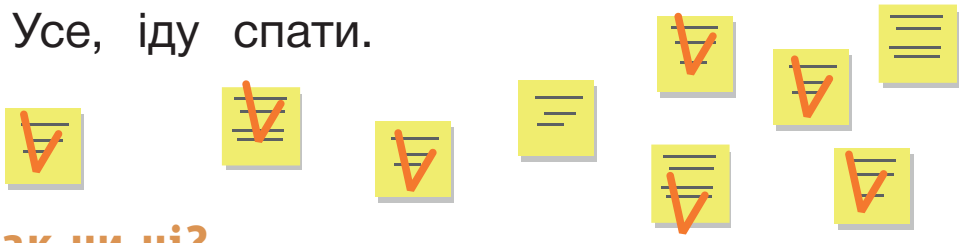

Так чи ні?

Артур полив капусту і моркву.
Команда кроликів — «Сірі метеорити».
Перегони — «Равлики на кроликах».
Артур сидів у парте́рі.

- Про які захоплення кролика Артура йдеться в тексті?

ПЕРШИЙ РАЗ ДО СТОМАТОЛОГА

— Ой, Лесику, у тебе ж дірка в зубі! — скрикнула мама. — Треба негайно йти до лікаря.

— Може, заросте? — запитав Лесик. Він ще ніколи не був у зубного лікаря. — Почекаємо до завтра. Нічого ж не болить.

— І не сподівайся. То все твої цукерки. Не припиниш їх гризти — зовсім без зубів залишишся.

...За годину Лесик із мамою вже стояв у кабінеті стоматолога. І, поки син не встиг отямитися, мама схопила його під руки і посадила в крісло. А крісло, ніби чекало, одразу поїхало вгору.

— Ну, розкрийте рота, юначе. Подивимося на ваші проблеми.

— Г-г-г-ав! — несподівано для себе сказав Лесик і вкусив лікаря за палець.

— О! — здивувався лікар. — Ще кілька таких пацієнтів — і я не зможу більше працювати. Хто моїх дітей годуватиме?

Тієї ж миті вгорі, прямо над головою лікаря, увімкнувся телевізор. Почався мультик: кіт-стоматолог із маленьким дзеркальцем бігав за мишею. А миша не вірила в його добрі наміри.

Рот якось сам по собі розкрився. А далі було зовсім не страшно. І не боляче.

— Дві години нічого не їсти!.. — весело сказав лікар. — А про тортики й солодкі напої краще забути взагалі. Чекаю тебе через шість місяців.

— Ви думаєте, через півроку з'явиться нова дірка? — здивувався Лесик.

— Ні. Просто раз на півроку варто перевірятися у стоматолога. Тоді великої біди не допустиш. Це називається «профілактика».

Так чи ні?

У Лесика болів .

У Лесика дірка в .

Мама посадила Лесика в крісло.

Лікар посадив Лесика в крісло.

Лесик вкусив лікаря.

Лікар вкусив Лесика.

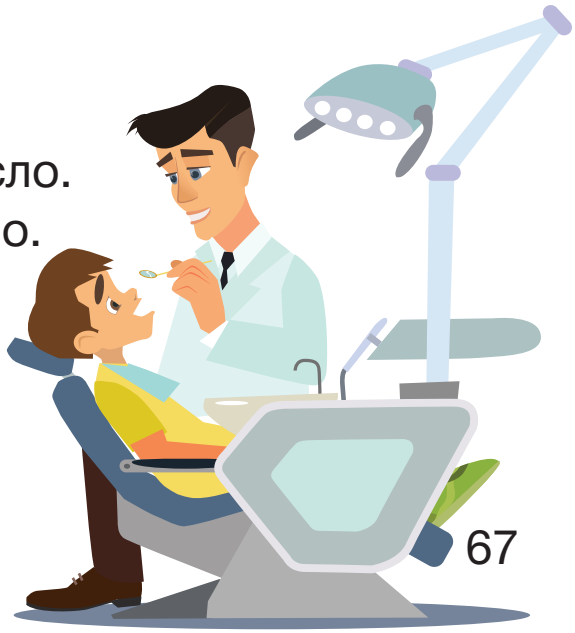

Зз

зорі
зóрі
– ́ | = •

зірка
= ́ – | – •

за зо зу зе зи зі
аз оз уз ез из із
заз зоз зуз зез зиз зіз
азк озк узк езк изк ізк

зи-ма мо-роз золото зві-рі
зи-мо-ві мо-рó-зи-во залізо ков-за-ни
зір-ка заморóзити ві-зе-ру-нок каз-ка

Про-ми-ну-ли осінні дні. Дерева без-ли-сті, темні. Вдарив мороз. Завива вітер. Посну́ло все у лісі та полі.

Ве-дме-ді — у теплому барлозі. нірку утеплив — не замерзне, коли спатиме.

Білки тепер не руді, а сіруваті. У дуплі і .

Запасли корм і — на-но-си-ли в комори зернá з полів. У крота нора в землі. Навколо «кімнати» — склади.

домівки по-ре-мон-ту-ва-ли. А

запасів на зиму не робив. І нори не рив.

• Розкажи за малюнками про зміни у природі.

Улітку високо, а взимку — … .
Улітку дні … , а взимку — короткі.
Улітку дерева зелені, а взимку — … .
Морозиво — влітку, а … — взимку.

• Прочитай, вставляючи пропущені слова.

за — са
зо — со
зу — су
зе — се
зи — си
зі — сі

Ріки замерзли. Озеро … . Ставок … .

• Закінчи речення.

Ро́за — росá, коза — коса,
каска — казка, слива — злива.

Веду — завів — завести́ .
Везу — завіз — завезти́ .

Мороз по спи́ні дере.
Снігу посеред зими не випросиш.

СКОРОМОВКА

Захар заліз на перелаз.
— Захарку, злізь! Захарку, злазь!
Зумів залізти — знай, як злізти.

• Склади речення до кожного малюнка так, щоб вийшла розповідь.
Придумай заголовок до свого тексту.

ПІСЕНЬКА ВІННІ-ПУХА

Мешкає в дереві наша Сова,
Чув я від неї кумедні слова:
«ЗАМОК замкнула я свій на ЗАМОК.
Дощик пішов — і ЗАМОК мій ЗАМОК.
В ЗАМОК не втраплю — заржавів ЗАМОК,
Він-бо під дощиком дуже ЗАМОК».

- Виразно прочитай. Знайди наголошений склад у виділених словах. Постав запитання до кожного виділеного слова.

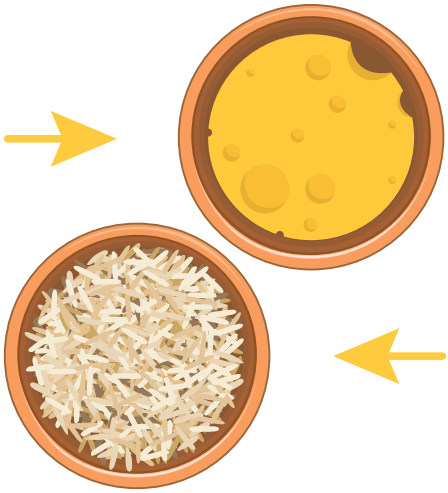

Щойно я бачив: написано — РИС.
Вліво читаю — СИР об'явивсь!
Звідки той СИР і навіщо той РИС?
Спробуй у цьому ти сам розберись.

Муха літає. Ластівка — теж.
Пташкою ж муху ти не назвеш.
Є такий кінь, називається МУЛ,
Він, коли схоче, то ляже у МУЛ.
Все це аж надто великі дива —
Їх не вміщає моя голова.
От я й кажу геть усім наперед:
Кращого в світі немає, як МЕД!

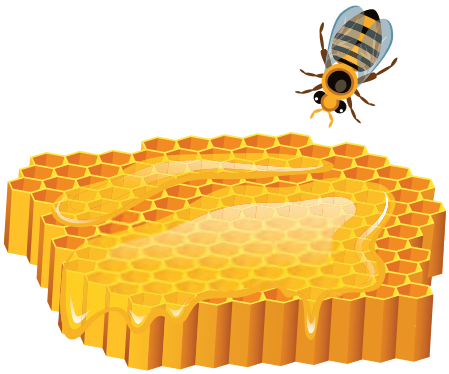

Александер Мілн,
переклад Леоніда Солонька

- Поясни значення виділених слів. Із якої казки ці вірші? А яка казка твоя улюблена?

СНІГ — ЦЕ НАЙКРАЩЕ, ЩО МОЖЕ БУТИ

Пан із телевізора пообіцяв, що скоро випаде сніг. Моя сестра Лола не хотіла чекати.

— Пам'ятай, Лоло, — сказав я, — сніг випаде лише тоді, коли стане дуже холодно. Тато казав, що, мабуть, опівночі. Або завтра.

— Знаю, — сказала Лола. — Але вже достатньо холодно. Думаю, сніг випаде раніше.

Я вже збирався спати, коли Лола запитала:

— Як ти гадаєш, Чарлі, сьогодні буде сніг?

— Ні, лягай спати, Лоло.

— Я не можу. А якщо він піде, коли я спатиму? Перевірю востаннє. Ні. Ще нема.

Однак скоро я почув, як рипнуло ліжко — Лола знову встала.

— Чарлі, швидше сюди! Сніг! Справжній сніг!

Ми стояли з Лолою біля вікна і дивилися на сніг.

— А можна піти на вулицю просто зараз?

— Ні, Лоло, зачекай до ранку. Снігу нападає ще більше, ми будемо з'їжджати з гори з Лоттою та Александером. Зліпимо снігову бабу — як ти й хотіла.

Зранку Лола закричала:

— Чарлі, прокидайся! Мамо! Тату! Там усе біле!

Тато з мамою повели нас у парк. Білим було все!

Лола і Лотта робили снігових янголів.

— Сніг — це найкраще, що може бути! — сказала Лола.

Потім ми знайшли великого горба.

— Ви готові? — запитав я. — На старт! Увага! Поїхали!..

Ми з Александером зліпили снігову бабу.

— Потрібен ще сніговий песик, — вирішила Лола.

Удома ми пили гарячий шоколад.

— М-м-м-м... Як я люблю гарячий шоколад! — промугикав Александер.

На що Лола відповіла:

— Я люблю сніг. Завтра я зроблю снігового песика і покатаю його на санках.

— А я зроблю йому хатку, — обізвалася Лотта. — І... цуциків, снігових цуциків.

...Однак наступного дня в парку ніхто нічого не зробив.

— Сніг зник, Чарлі. Його більше немає... Холодно, вогко — і все чорне. Чому сніг не може падати щодня, Чарлі? — не розуміла Лола.

— Бо сніг — це щось особливе. Уяви, якби щодня святкували твій день народження! Гості, торт, подарунки...

— А що поганого в дні народження кожного дня?

— Ти знаєш, я не певен, що хотів би, щоби щодня падав сніг.

— А я певна, Чарлі. Сніг — це найкраще, що може бути!

За Лорен Чайлд

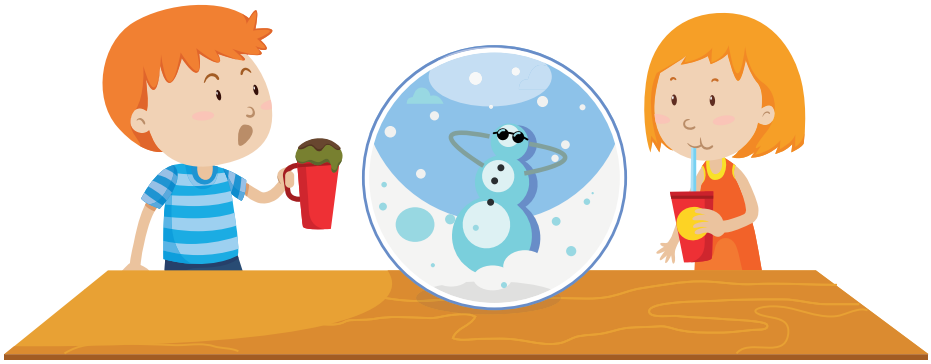

Так чи ні?

Чарлі з А-ле-ксан-де-ром зліпили .

Лола понад усе зиму.

Лола і Лотта зліпили .

Лола мала зліпити котика.

Лотта мала зліпити дім песику.

Удома діти пили́ компот і каву.

• Чи погоджуєшся ти з Лолою? Чому? Уяви: вся Земля — біла, вкрита снігом... Як змінилось би наше життя? Розіграйте в парах діалоги: хтось стверджує, що було б дуже добре, якби весь час лежав сніг, а інший заперечує.

Бб

банка
ба́нка

ба бо бу бе би бі
аб об уб еб иб іб
бра бро бру бре бри брі
зба збо збу збе зби збі

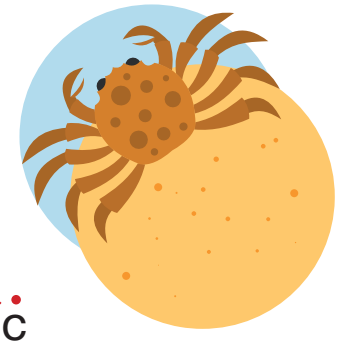

ба-зар бу-ква краб вер-ба́
ба-бак бу-квар брат а-бри-кос
бі-ло́к баб-ка бро-ви бі-блі-о-те-ка

Бик — бік, бік — біб, батон — бутон,
зуб — зубр, зубри — зебри,
білка — балка, бобри́ — ко́бри.

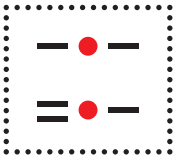

СКОРОМОВКА

У діброві барани́ рубали дро́ва.
У діброві кабани́ рубали дро́ва.
У діброві кажани́ рубали дро́ва.
У діброві вара́ни рубали дро́ва.
У діброві бана́ни рубали дро́ва.
У діброві барани́ забули дро́ва.

- Знайди помилки.

Як риба у воді.

На Землі — три стани води.
Твердий — лід,
рідкий — вода,
газ — водяна пара.
Дві третини тіла людини — вода.

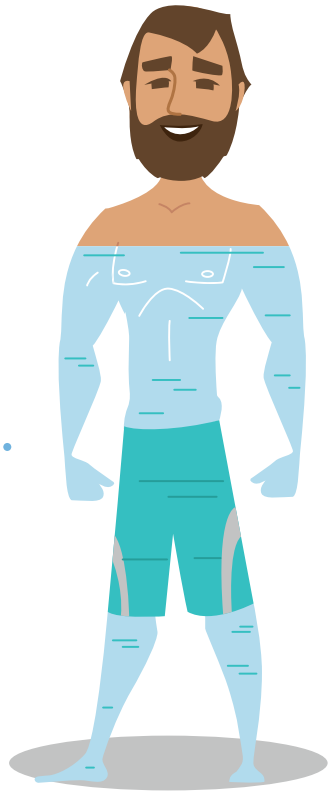

Е-ко-но-ми-ти воду не-скла-дно. Треба зразу ре-мон-ту-ва-ти не-справ-ні крани.

Не набирати повного води.

За-кри-ва-ти кран, коли .

• Яка інформація про воду тобі вже була відома? Як кожна сім'я може економити воду? Порівняй, про що йдеться в тексті і на малюнках. Придумай заголовок до тексту і малюнків.

бо-бри
бо-бре
до-бре
бра-те

БОБРИ

Ба́-бра-лись в брудній баю́рі
два бобри бру-на-тно-бурі.
— Правда, брате бобре, добре?
— Ду-у-же добре, брате бобре!

Богдан Стельмах

Баю́ра — велика, глибока .
Ба́братись — порпатись
у чому-небудь рідкому, брудному.

- Прочитайте за особами. Скільки людей потрібно?
Які звуки допомагають передати бадьорий і радісний настрій?

СОБАКА БАРАБАКА

Собака Барабака —
не просто так собака.
Собака Барабака —
собака не проста.
В собаки Барабаки
за-ку-дла-ний хво-стя-ка,
А Барабаки —
краса і доброта.

За Сашком Дерманським

соба
бараба → ка
куса

РИБНЕ МІСЦЕ

Ой погляньте на котика Мура!
Він в акваріум хвостик занурив...
По воді тим хвостом хилитає:
«Хто з вас, рибоньки, тут золота є?
Кличу й інших — сріблястих, барвистих...
Ось мій хвостик — то можете... з'їсти!»
Тільки ж рибки розумні напрочуд,
І на хвостик ловитись не хочуть...

Роман Скиба

Товкти воду в сту́пі.
Набрати в рот води.

НЕПТУН

Непту́н — володар вод: морів і океанів, рік та озер, і . Він боронив ман-дрів-ни-ків у морі. Так вірили у дав-ни-ну в Римі.

Дім Нептуна — на дні океану.

Три́-зу-бом він під-ні-мав хвилі і при-бор-ку-вав бурі, роз-би-вав скелі, ви-кли-кав зем-ле-тру-си.

Так чи ні?

Нептун — володар неба.
Дім Нептуна — на дні озера.
Три́-зу-бом Нептун боронив ман-дрів-ни-ків.

Моря України: Чорне море, Азовське море.

Річки України: Дніпро, Дністер, Дунай, Тиса, Прут, Південний Буг, Західний Буг, Десна, Рось та інші.

Озера України: Світязь, Синевир, Ялпуг, Шацькі озера та інші.

Тризуб має символічне значення у багатьох народів.

Жінка з тризубом — символ Великої Британії

Тризуб давньоримського бога Нептуна

Тризуб індуїстського бога Шиви

Тризуб — герб України

ь

ведмідь
ведмідь

ань онь унь ень инь інь
адь одь удь едь идь ідь
ась ось усь еть ить іть

день ле-бідь редь-ка і-діть
пень ка-рась батько си-діть
сіль ко-лись до́нька ведіть
міль ку-дись ку́лька пустіть

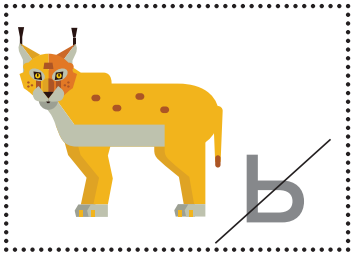

Травень, осінь, березень, квітень.
Лось, о́лень, окунь, ведмідь.
Дідусь, батько, сестра, донька.

Умань, Корсунь, Тернопіль, Львів, Костопіль, Тальне, Ковель, Мелітополь.

Грудень колись називали «студень». Грудень, січень, лютий — зимові місяці. А вересень і листопа́д?

ЗАГАДКА

Ска-тер-ти-на біла увесь світ на-кри-ла.

УЗИМКУ ВСЕ ТАКЕ...

Сніг ... . Вітер ... . Небо ... .
Сонце ... . Лід ... . Погода ... .

зір
зим
дол
кіз
онька

- Добери пропущені слова – назви ознак (*який?, яка?, яке?*). Позмагайтеся в групах, хто добере більше слів.

ПЕРШИЙ СНІГ

То не зорі
Неозорі
Засіяли на просторі,
Кружать угорі.
Білі-білі
Заметілі
На дерева посивілі
Впали у дворі.
А сніжинки-холодинки,
Зіроньки і намистинки
Стеляться до ніг.
Сніг пухнатий,
Наче вата,
Жаль по ньому і ступати —
Білий, чистий сніг.

Грицько Бойко

- Із чим поет порівнює сніжинки і сніг?

но со зо то ло до
ньо сьо зьо тьо льо дьо

льон пе-ньок сьо-го-дні
по-льо-ти о-пе́-ньок сльо-зи
відльоти підпеньок льодовик

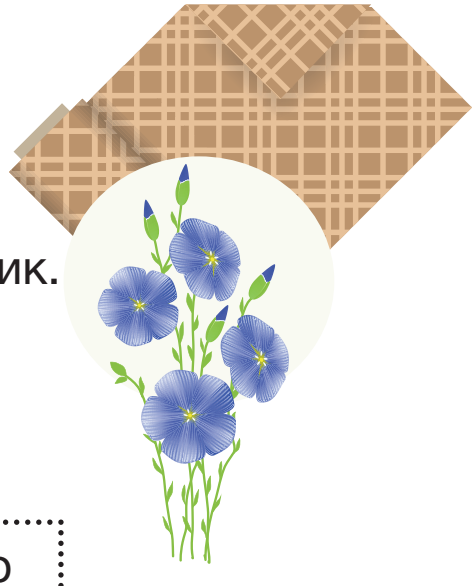

Лід, льон, льо-до-бур, льо-до-вик.

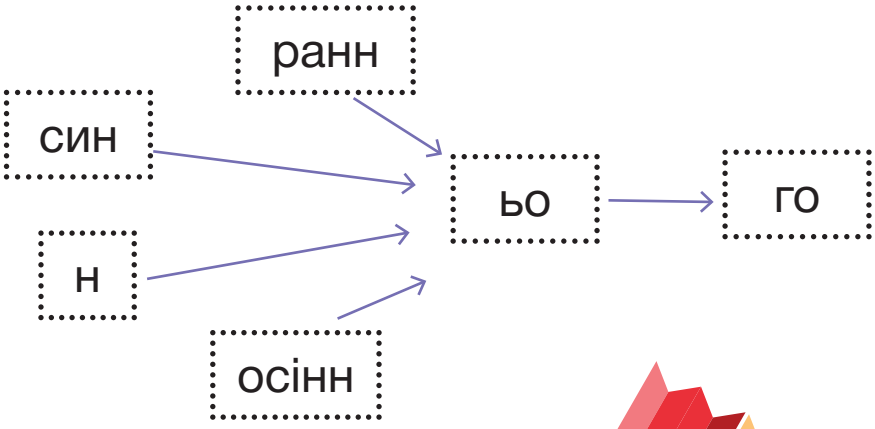

СКОРОМОВКА

Сім братів-королів

Сім братів-королів
В ко-ро-лів-стві кольорів.
Кожен кольором керує,
В ко-ро-лів-стві королює.

Кольори веселки: червоний, оранжевий, жовтий, зелений, голубий, синій, фіолетовий.

Клод Моне́. Дорога до Живерні́ взимку. 1885 рік

ЯКОГО КОЛЬОРУ СНІГ?

Білий-білий первосніг
на поля й на луки ліг.
А в садку глибокий,
красень синьоокий.
На березі ще й сосні —
бірюзовий. Так чи ні?
Жовто-золотавим
припушило трави.
А під вечір на шибках
сніг рожевий, наче птах…
Мов казкова птиця,
та, що тільки сниться.

Віталій Конопелець

- Якого кольору сніг на картині французького художника Клода Моне? Який настрій передає картина?
- Яким побачив сніг поет Віталій Конопелець? Чому сніг різного кольору?

Зима, пальто — зимове пальто
Мороз, день — …
Лід, бурулька — …
Зима, день — …
Сосна, пеньок — …
Мило, бульбашка — …

- Утвори словосполучення за зразком.

Сні-го-пад,
за-мет,
за-ме-тіль,
па-мо-розь,
льодяні.

- Поясни значення слів.

близько — далеко
низько — ви́со́ко

широка — вузька
повільно — швидко

- Придумай речення з парами слів.

— Сьо-го-дні ми не будемо ловити рибу. Підемо рибі до-по-ма-га-ти, — сказав тато. — Озеро за-мер-зло. Вкрите льодом. А рибам потрібен кисень. Особливо не-пе-ре́-лив-ки молодим рибкам.

— Крім льоду, винні во́-до-ро-сті, — додав сусід дядько Льоня. — Вони «кра́дуть» у риб кисень.

На озері було багато рибалок. Льо-до-бу-ра-ми вони робили о-по-лон-ки.

Тепер риби не загинуть!

- Придумай заголовок до тексту.

Для чого призначені предмети на малюнку?
Який із них згадується в тексті?

ВІРШ ПРО ЗИМУ

Мені приснився дивний сон:
Ішов по стежці білий слон.
Біліла стежка і трава,
В слона біліла голова.
І на усенький білий світ
Біліла спи́на і живіт.
Біліло все від вух до ніг.
То слон, чи сон, чи білий сніг?

Анатолій Камінчук

Так чи ні?

Мені приснивс❄ дивни❄ слон.
В слона боліла ❄олова.
Біліло все від рук до ні❄.
Біліла сте❄ка і дрова.

- Знайди у вірші слова, які римуються.

Намалюй свою ілюстрацію до вірша.

МИ ЗИМУ

Нас у класі 22. Усі ми зиму. І зимові розваги.

Ми надумали ді-зна-тись, скільки з нас ков-зани, а скільки — , санки, ліпити , грати в .

А були діти, котрі усе.

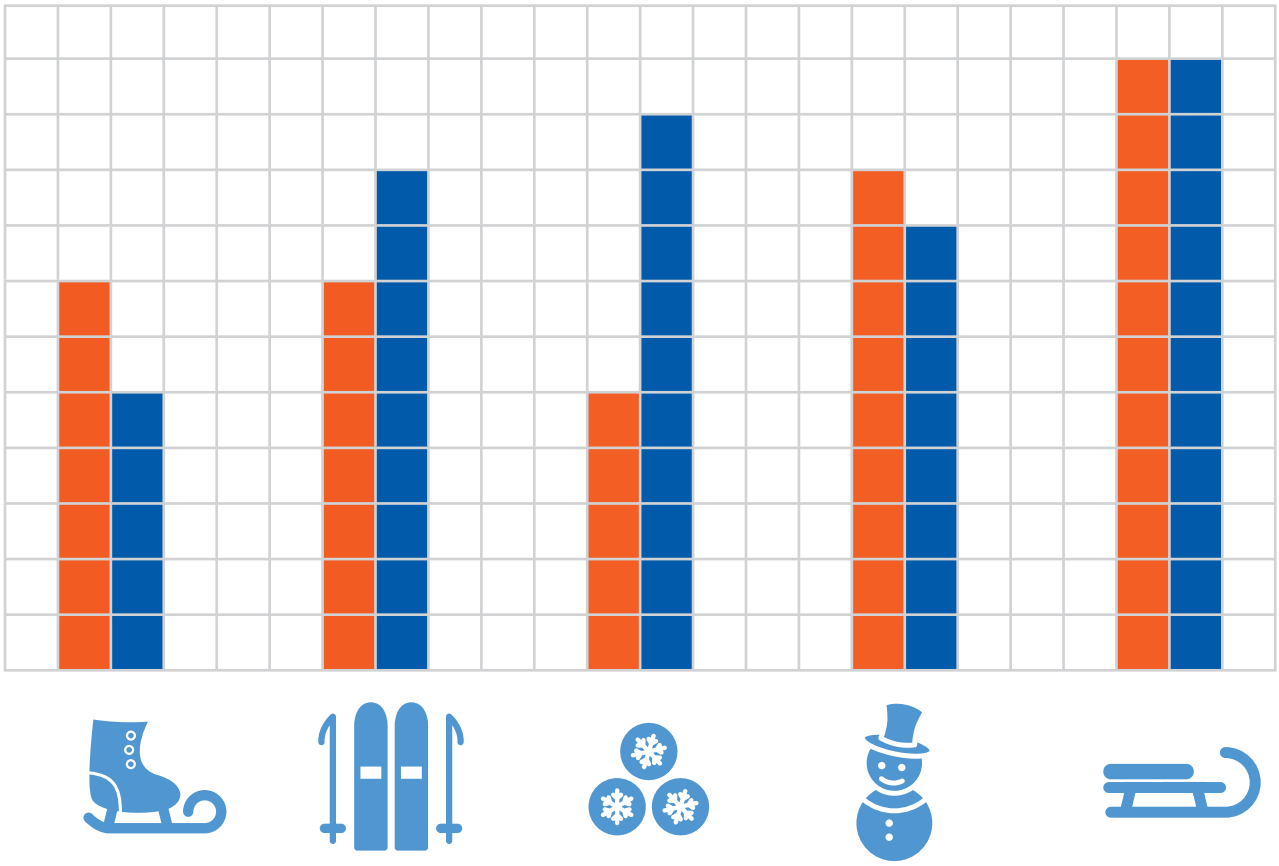

дівчата хлопці

• Яку зимову розвагу люблять усі хлопчики й дівчатка класу? Які розваги люблять більше дівчата, ніж хлопці? На скільки більше? Яку розвагу люблять на п'ять більше хлопців, ніж дівчат? Придумайте свої запитання до діаграми.

Я ЛЕЧУ

Я лечу, лечу, лечу —
Накатаюсь досхочу.
Все униз, униз, униз,
Мимо сосен і беріз.
Мимо сосен і беріз —
На галяві зупинивсь.
Я веду, веду, веду
Саночки на поводу —
Бо з гори санчата мчать,
А на гору не хотять.

Грицько Бойко

ДІДІВ ПОРТРЕТ

Ми ліпили сніжну бабку,
Поки вечір наступив.
А вночі високу шапку
Й вуса іній наліпив.
Підійшов Омелько-дід, усміхнувся:
— Все як слід:
Шапка, вуса, борода,
Ще й чуприна вигляда.
Гей, хто в хаті, гляньте йдіте,
Мій портрет зліпили діти!
Вмить зібравсь Омельків рід:
Справді, з баби вийшов дід!

Платон Воронько

• Про які зимові розваги йдеться у віршах? Який настрій у героя вірша «Я лечу»? Намалюй свою ілюстрацію до одного з віршів.

ЗИМОВА РОЗВАГА

День був гарним — мо-ро-зним і світлим.
— Добре надворі! — зраділа Оксанка.

Вона надягла теплу куртку, , , .

Потім Оксанка з татом пішли на ставок. Ставок замерз. Лід ви-бли-ску-вав на .

Оксанка взула ковзани. Тато пе-ре-ві-рив лід. Він був міцним і товстим.
А потім Оксанка радісно ковзала по льоду.

1. Про що цей текст?
   а) про морозний день;
   б) про замерзлий ставок;
   в) про Оксанку, яка каталась на ковзанах.
2. Чому день був гарним?
   а) бо Оксанка могла гратися на вулиці;
   б) бо Оксанка могла кататися на ставку;
   в) бо Оксанка надягла теплий одяг.
3. Що розповідається про ставок?
   а) на ставку був міцний лід;
   б) у ставку плавала риба;
   в) у ставку добре плавати.
4. У якому слові першого речення більше букв, ніж звуків?

- Прочитайте текст і виберіть у групах правильні відповіді на запитання.

КМІТЛИВИЙ СНІГОВИК

- Склади розповідь за малюнками. Чи сподобалася тобі поведінка зайця? Чому?

Поставте в парах один одному запитання до малюнків. Чому оповідання має таку назву?

НУ ВАС!..

Наснилося мені якось, що я став дівчинкою. Однокласницею Юлькою.

Іду я до школи, першим снігом милуюся. Тут — бац! — щось у плече мене вдарило. Озираюся, а це хлопці в сніжки грають і спеціально в мене ціляться.

— Та ну вас! — сказав я, показав їм язика й далі пішов.

Іду по школі. Ой! Хтось за волосся смикнув. Озираюся, а це Стасик так залицяється.

— Ну тебе, Стасику, — кажу і заходжу до класу.

Продзвенів дзвінок. Я легко розв'язую всі приклади і задачі. Бо Юлька — відмінниця. Тут мені в спину ручкою тицяють. Озираюся, а там всі хлопці зі своїх місць благально на мене дивляться.

— Юлько, дай списати, — шепочуть жалібно.

Повертаюся зі школи, чую — знайомий голос:

— Юлько, я тобі допоможу!

Озираюся, а там я! І різко вихоплюю торбу зі спортивною формою. У мене тільки шворка від неї залишилася.

— Та ну вас! — розсердився я і прокинувся.

Хлопцем таки краще бути!

А Юльку я того дня цукерками пригостив. Як же їй тяжко!

За Юрієм Нікітинським

Так чи ні?

Події в оповіданні відбуваються взимку.
Герой оповідання перетворився на однокласницю.
Герою оповідання сподобалося бути дівчинкою.

- Хто є героєм оповідання? Що з ним трапилося? Чи сподобалося йому бути дівчинкою? Чому? Чому корисно ставити себе на місце іншого?

МИ РОЗБИЛИ СКЛЯНКУ З ЧАЄМ

— Ти розбив!
— Ні, ти розбила!
— Ти штовхнув!
— А ти впустила!
— Ти тюхтій.
— А ти не-зграба!
— Баобаб!
— Ти ба-о-ба-ба!
Вже шко-ляр-ка,
наче хмарка, —
очі повні сліз.
Шко-ляр-ка
дмухає на пальчик свій.
— Обпекла?
— А ти радій!
Та школярик посмутнів:
— Я… ти вибач, не хотів,
я штов-хнув.
— А я впу-сти-ла.
— Я розбив.
— Це я розбила.

Оксана Сенатович

• Про яку подію йдеться у вірші? Як змінюються вирази обличчя, голос дітей протягом вірша? Коли поведінка дітей тобі подобається більше – на початку чи в кінці вірша? Чому школярка порівнюється із хмаркою? Яке слово ввічливості помирило дітей? Які ще слова ввічливості ти знаєш? Коли їх уживають?

Ми вим-кну-ли світло в кімнаті і сіли коло вікна. За вікном було темно. Але ми знали: посе-ред двору росте велика . І раптом вона за-сві-ти-лась!

— Ура! — залунало з вікон і балконів.

Прикраси на робили всі діти з будинку. Ми принесли великі кульки і бурульки, і . А та́ти і дідусі при-крі-пи-ли рі-зно-ко-льо-ро-ві лампочки. Скоро ми зу-стрі-не-мо Новий рік.

Так чи ні?

Посеред двору росте велика сосна.
Та́ти і дідусі прикріпили зірку.
Прикраси робили діти.

- Придумай назву до тексту. Чи всі згадані в розповіді прикраси є на малюнку? Розкажи, як ви вдо-ма прикрашаєте ялинку.

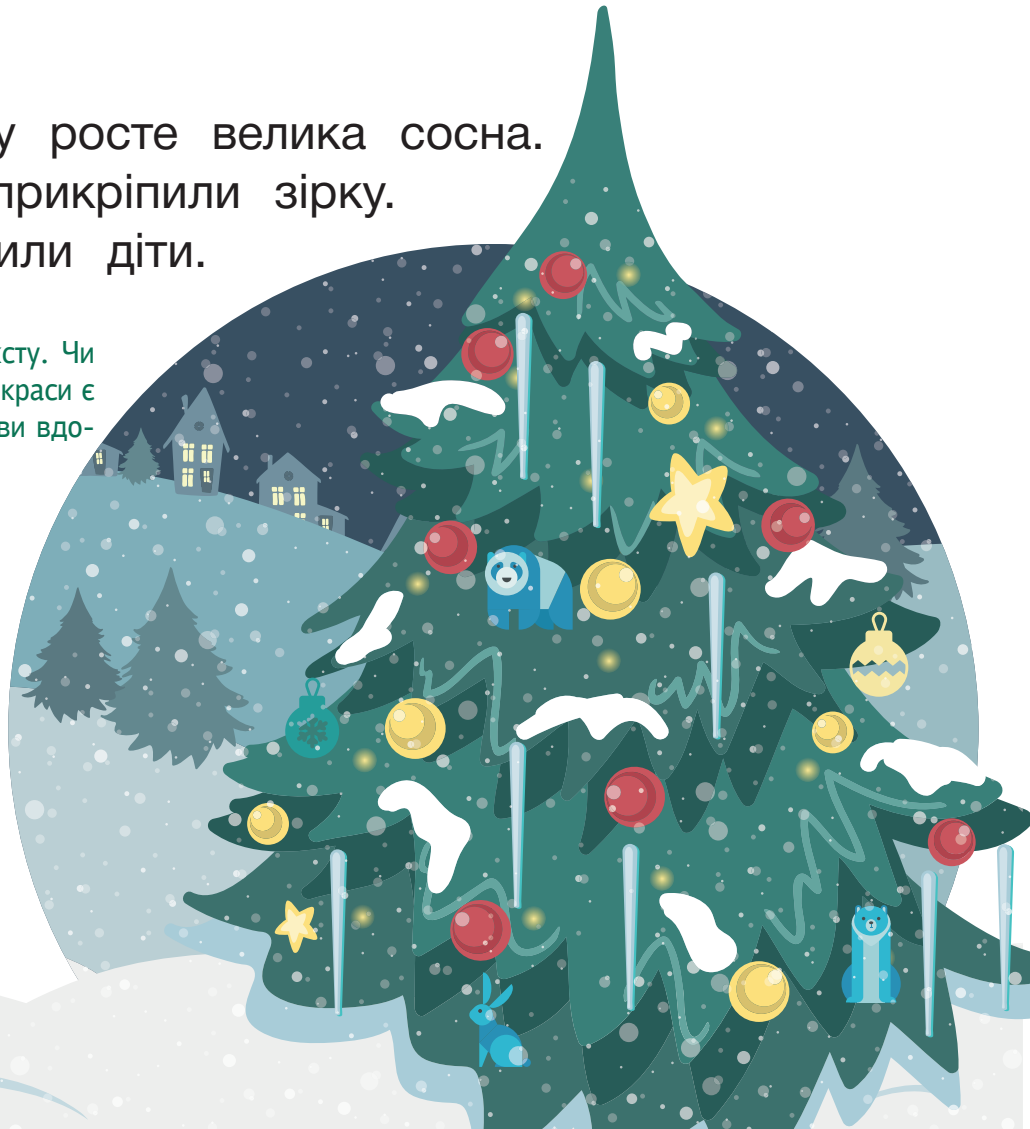

- Розгадайте ребус колективно.

Маленькому Павлику дідусь розповів казку .

У суботу Павлик непомітно поклав у дворі під лавку . «Мороз. Вона буде комусь домом», — подумав він.

Зранку Павлик перевірив. Пусто. «Мабуть, маленька», — сказав сам собі.

Удома він узяв мамину , татову , бабусину і дідусеву , виніс і поклав під ту саму лавку.

У понеділок уся родина збиралась на роботу, а Павлик у дитсадок.

— Куди поділась одна ? — запитала мама.

- Подумай, що могло бути далі. Придумай назву для своєї розповіді.

Хай за вікном хуртеча злиться,
А нам співати і радіти.
Горить ялинка у світлиці —
З Різдвом Христовим, любі діти!
Сьогодні всі ми будем разом,
Й вертеп, напевне, буде з нами.
Пробачте, що внесли морозу:
— З Різдвом Христовим, тату й мамо!
Схилився за ворота вечір.
Звізда нова зійшла на обрій.
Той вечір завітав до речі:
— З Різдвом Христовим, люди добрі!
Дніпро обняв дзвінкі Карпати,
А в хаті вже — кутя і сіно.
Дозвольте заколядувати:
— З Різдвом Христовим, Україно!

Йосип Струцюк

Різ-дво, вер-теп, Дні-про, Кар-па-ти.
Спі-ва-ти, ра-ді-ти, ві-та-ти, об-ні-ма-ти.

• Які слова тобі не знайомі? Чи можна здогадатися за змістом, що вони означають? Привітанням із яким святом є цей вірш? Знайди у вірші слова, пов'язані з Різдвом. Чому в хаті тепло і радісно, хоча надворі мороз? Яка річка і гори згадуються у вірші? Навіщо, на твою думку?

Віктор Жмак. Коля́дники. 2016 рік

- Яке свято зображено на картині? Як про це можна дізнатися? Кого намалював художник? Кого зображають колядники? За допомогою яких кольорів передано радісний настрій?

ПЕРНА́ТІ НЕ РАДІ

Незабаром Новий рік. Артем надумав зробити добру справу — нагодувати . Буде свято і для перна́тих.

• Спрогнозуй за заголовком, про що може йтися в оповіданні. Закінчи розповідь, використовуючи малюнок. Уважно подивись на малюнок: що ще не так?

НАМ ТАК ВЕСЕЛО, КОЛИ НАДХОДИТЬ РІЗДВО

Якось Юнас запитав мене:

— Міє-Маріє, що ти любиш найдужче — Сонце, Місяць чи зірки?

Я відповіла, що люблю все однаково. Але зірки, може, трішечки більше, адже вони так гарно сяють, коли ми йдемо на вранішнє різдвяне богослужіння. І Різдво я теж страшенно люблю.

На це Різдво я забажала в подарунок лижі. І тому дуже боялася, що не випаде сніг. І Лотта хотіла, щоб натрусило снігу, бо забажала собі санчата.

Коли ми ввечері проти Різдва полягали спати, Лотта сказала:

— Попрошу в Бога, щоб випав сніг, а то я не зможу кататися на санчатах.

— Любий добрий Боже, зроби так, щоб швидесенько випав сніг. Подумай про бідолашні квіти, їм потрібна тепла ковдрочка, щоб спати в землі, коли надворі такий холод.

Потім вона виглянула через край ліжка і сказала мені:

— Цього разу я схитрувала і не попросила снігу для своїх санчат.

І уявіть собі — наступного дня, як тільки ми прокинулися, почався сніг.

А ще нам було дуже весело купувати різдвяні подарунки. Ми вийняли зі своїх свинок-скарбничок гроші, які збирали цілий рік.

А потім ми зустріли нашого тата. Він не знав, що ми самі ходимо надворі і купуємо різдвяні подарунки.

— Здається, цих дітей я вже колись бачив, не пригадую де, — сказав тато. — Але вони такі славні на вигляд, що, напевно, я запрошу їх до кондитерської.

О, як ми зраділи! Ми пили шоколад і їли стільки тістечок, скільки душа забажає. А довкола нас тинялося багато людей — усі вони галасували, гомоніли і носили пакети з подарунками. А надворі падав сніг. А в тістечках було повно-повнісінько вершків. То був такий веселий день!

Астрід Ліндгрен, «Діти з Бешкетної вулиці».
Переклад зі шведської Галини Кирпи

Так чи ні?

Юнас забажав у подарунок лижі.
Лотта забажала в подарунок санчата.
Тато повів дітей у магазин.

- Чому дітям весело напередодні Різдва? Чому люди радіють, коли готують комусь подарунки? Опиши свій настрій перед святом. Навіщо людям потрібні свята?

Гг

годинник
годи́нник

га	го	гу	ги	ге	гі	гма	гро	гну	гне	глі
аг	ог	уг	иг	ег	іг	маг	ког	луг	пег	діг

гілка

го-ра вага гра гвинт
гу-ма ку-ра-га́ град гном
гіл-ка пи-ріг ви-но-гра́д Гліб

- Знайди два слова, які відповідають на питання *хто?*

Годи́на — **годи́н**ник — **годин**ника́р.
Горо́д — городи́ти — горо́дина.
Гірко — огірок.

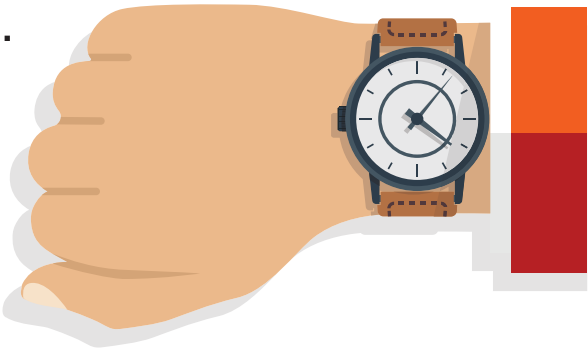

Грав — грала — грали — грало.
Гнати — догна́ти — перегна́ти.

Гора — кора, гриб — грип, грам — грім,
голка — гілка, грім — крім, тигри — ти́три,
гірка — гірка́, доро́га — дорога́.

Ганна, Галина, Ігор, Гліб, Гнат, Гове́рла.

1 ріг — 2 … , 2 пироги — 1 … , 1 тигр — 5 … .
Велика гора — маленька … ,
велике гніздо — маленьке … .

• Які слова пропущені?

• Прочитайте в парі.

— Котра година?
— Друга.
— Друга? А годинник іде?
— Годинник став. Зараз пів на сьому.

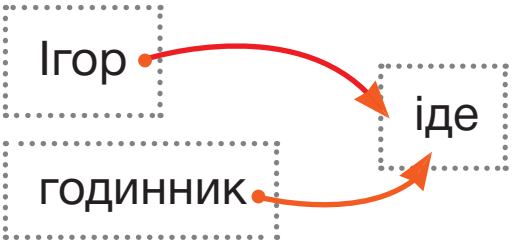

• Порівняй.

Сьома година ранку. Сьогодні ми ідемо́ на Гове́рлу. Разом з татом і братом Ігорем.

Карпати — то така краса! Гори, смере́ки і небо голубе-голубе. Раптом потемніло. Десь далеко блиснула блискавка. А потім загуркотів грім. Упали великі краплі.

— Тільки грози бракува́ло! Вимкніть мобільні, — наказав тато.

— Таки гримить. Усі вниз! — гукнув Ігор.

Мені стало сумно. Мало не заплакав.

— Не сумуй, Глібе. Завтра буде друга спроба. Тільки б погода була гарна, — сказав тато.

• Потренуйтеся в парах відповідати на запитання «Котра година?». Поясни, чому деякі слова написані з великої літери. Чому у Гліба зіпсувався настрій? Чому тато наказав вимкнути телефони? Чому ми спочатку бачимо блискавку, а потім чуємо грім? Придумай назву до тексту.

Дуже давно люди звернули увагу, що тінь від предметів не стоїть на місці. Вона ру́хається разом із сонцем. У давній країні — Вавило́ні — на вершині найвищої піраміди поставили глиняний стовп. На майда́нчику накреслили лінії. Коли тінь від стовпа наближалася до однієї з ліній, жрець проголошував: «Знайте, вільні і раби, все насе́лення царства, волею бога минула ще одна година, п'ята година від сходу сонця!»

ГОДИННИКИ

Ось годинник на стіні,
І будильник на вікні,
І пісочний є годинник.
Й на паркані вранці півник,
Й на руці у твого тата —
Подивись, як їх багато.

Олена Коваленко

- Назви годинники на малюнках. Які із зображених годинників не згадуються у вірші?
- Який із зображених годинників можна порівняти з півником?
- Який «годинник» належить до живої природи?
- Із яких матеріалів, на твою думку, зроблені решта годинників?

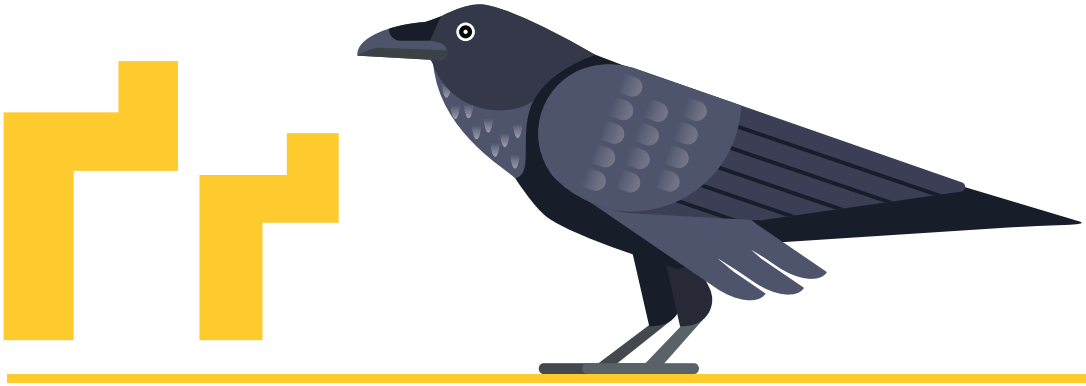

ґава
ґáва

ґа ґо ґу ґи ґе ґі
аґ оґ уґ иґ еґ іґ

á-ґрус ґáва ґáз-да ґá-нок дзúґа
ґвалт ґрá-ти ґрунт ґýлі ґел-ґо-тá-ти

«Ґвалт! Де аґрус? Проґáвили?.. За ґрати!» — галасував на ґанку ґáзда.

- Із якою інтонацією треба читати це речення?

Ґави бігали по ґанку.
Гуси гучно ґелґотáли.
Був мороз на ґрунті зранку.
Ґазди аґрус обірвали.

Ніби ґаву ковтнув.
Ґав ловити.
Ні пава ні ґава.

Ґудзик упав і скотився під ґанок.
Ґава подумала: з’їм на сніданок.
І гонорово ґава ходила —
Ґудзик шукала, ґулю набила.

Любов Голота

ПОКВАПСЯ, НІКОЛАСЕ

Я вийшов зі школи, дивлюся, а на тротуарі мама. Вона побачила мене і загукала:

— Поквапся, Ніколасе, ми запізнюємося!

Я навіть нічого не встиг запитати.

Мама взяла мене за руку і потягнула за собою. Засапані, захекані, ми зупинилися перед якимось будиночком. Нарешті двері відчинилися. Я побачив перед собою вродливу жінку, яка промовила:

— Привіт, Ніколасе! Рада вітати тебе на першому уроці гри на скрипці!

Заняття щойно скінчилося, а мама вже летіла до виходу.

— Поквапся, Ніколасе, ми запізнюємося!

Ми **неслись, наче навіжені**, допоки не дісталися великої будівлі. Із нами привітався чоловік, одягнутий в усе біле.

— Привіт! Мене звати Білл Вонґ. Я буду твоїм тренером з карате.

Тренування тільки-но закінчилося, а мама вже тягнула мене зі спортивного залу.

І ми знову помчали так, що лише будинки миготіли. **Не встиг я й оком моргнути**, як уже стояв у плавках та огидній гумовій шапочці для плавання. Я шубовснув у студену воду і цілу годину проборсався в ній, докладаючи **титанічних зусиль**, щоб не піти на дно.

У вівторок естафету прийняв тато. Щойно скінчилися уроки, він гукнув:

— Поквапся, Ніколасе, ми запізнюємося!

Де ми з ним тільки не були: на курсах кулінарії у міс Аполінарії; і в оркестрі, яким керував містер Сильвестрі; в гуртку драми міс Обами; і на фігурному катанні в місіс Джанні!

...Через два тижні життя за таким розкладом я **ледве волік ноги**... Через три — ледве дихав. А вже коли минув четвертий тиждень, я почувавсь, **як викручена ганчірка**.

Жіль Тібо.

Переклад з англійської Анатолія Сагана

Так чи ні?

Ніколас ходив на танцювальний гурток.
Ніколас любив ходити на гуртки.
Ніколас сам планував свій вільний час.
Через три тижні Ніколас ледве дихав.

• Хто розповідає цю історію? Як почувається Ніколас? Навіщо батьки записали його на стільки гуртків? На які гуртки ти ходиш після школи? Чи подобаються вони тобі? Назви підряд усі дні тижня. Спробуй пояснити, чому вони так називаються.

У по-не-ді-лок у Ніколаса скри-пка.
У вів-то-рок Ніколас пла-вав.
У се-ре-ду в Ніколаса карате.
У суботу Ніколас грав в ор-ке-стрі.

Й й

Йода
Йо́да

=́|–•

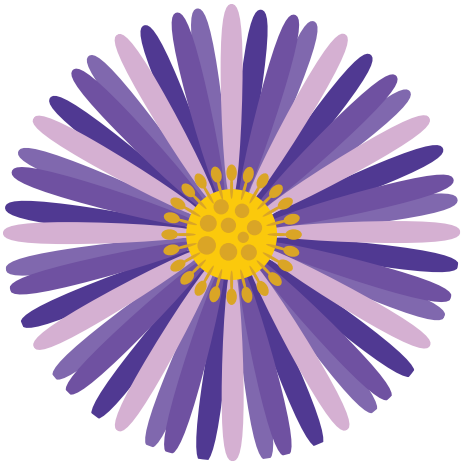

ай	ой	уй	ий	ей	ій
ай-ай-а́й	ой-ой-о́й	айва́	мо́йва	а́йстра	со́йка
йод	йо́-га	йо-йо́	йой	йорж	йо-гурт
ма-йо-нез	ра-йон	сер-йо́-зний			

Йосип, Андрій, Анатолій, Сергійко, Марійка, Надійка.

Дай — мий — співай — сій.
Зелений — мудрий — білий — синій.

Мий — мій, сій — свій,
байка — бійка, лайка — лійка.

Г → М

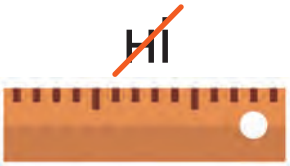

— Завтра йдемо́ на ма́йстер-клас з ориґа́мі, — сказала мама.

— Ти серйозно? — запитав тато. — Май совість. У нас завтра айкідо́.

— Вти́гнемо. Зайдемо по тебе о сьомій, — відповіла мама. Коли мама заду́мала, то так і буде.

Тема майстер-класу — космос. Мама робила зірку. А ми з татом — наставника Йоду. Йода — відомий джеда́й, казковий герой із космосу. Він мудрий і сміливий. Його зріст усього 66 сан-ти-ме-трів. У Йоди — світловий меч.

— Ой, гарний! — вигукнула мама. — Такий маленький і зелений!

— І розумний та спра-ве-дли-вий, — додав тато.

Додому ми повернулись пізно. Але настрій був веселий.

Мама дала нам йогурт і попросила тата зробити чай. Тато був утомлений і заварив чай експре́с-ме́тодом — із пакетиків.

● Розкажи за малюнком, як заварювати чай із пакетика. Яких правил безпеки слід дотримуватися, заварюючи чай? Придумай назву до тексту.

Яя

яблуко **я́блуко**

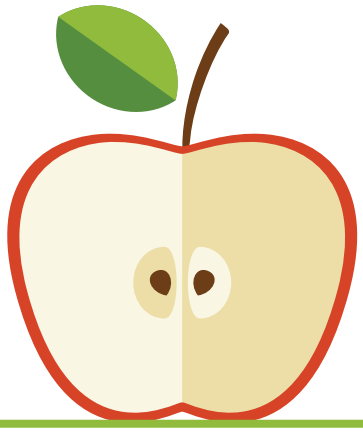

яблуко

=•́|– –•|–•

яблуня

=•́|– –•|=•

ян	**яр**	**ят**	**яз**	**яд**	**ял**	**ям**
ня	**ря**	**тя**	**зя**	**дя**	**ля**	**мя**
на	**ра**	**та**	**за**	**да**	**ла**	**ма**

як	уява	зі-лля	ряд
я-ма	маяк	во-ло-сся	дя-тел
я-вір	пояс	свя-то	ляль-ка
я-го-ди	мрія	свят-ко-вий	гусеня

Яна, Яся, Ярина, Ярослав, Ілля, Анастасія, Японія, Настя, Зоя, Оля, Тетяна, Азія, Яків.

- У яких словах буква *Я* позначає два звуки?

Арія — армія, мак — маяк, буряк — будяк, Лідія — лінія, лялька — нянька, якір — Яків, Наталя — Наталія.

Моря — море, поля — … . Земля — зе́млі, зоря — … .

- Утвори за зразком.

УСЕ ПРО ЯБЛУКО

Ми ви-ко-ну-ва-ли проект «Усе про яблуко». Яна Петрівна пояснила, як складати план проекту.

План придумали такий.

1. Історія яблук.
2. Казки та о-по-ві-да-ння про яблука.
3. Досліди з яблуками.
4. Конкурси.

— Яблуня — культурна рослина, а колись була дикоро́сла, — розповів Ярослав. — Яблуневий сад заклали в Лаврі за князя Ярослава Мудрого — мого те́зки.

— І ти так само мудрий, як князь, — засміялася Яся.

— Яблуко було символом Всесвіту і Сонця. Яблуком називали різні плоди. Апельсин — китайське яблуко, а помідор — золоте яблуко, — розповіла Яна Петрівна.

Так чи ні?

У класі виконували проект про яблука, апельсини і помідори.

ЗАГАДКА

По блакитній тарілці золоте яблуко котиться.

- Що допомогло тобі відгадати загадку? Що з чим порівнюється?

Ярина і я проводили досліди.

— Яблука містять залізо, — повідомив я. — Залізо потрібне нам для росту.

Я розрізав яблуко на дві половини. Одну половину полив лимонним соком, а другу не поливав. За годину ми перевірили яблуко. Полита половинка була біла. А неполита — побуріла, як метал.

— У яблук корисне і насіння, — сказала Ярина. Два яблука на день із насінням — добова норма йоду.

Ми провели опи́тування в класі і записали результати.

	Імена	Ставлення до яблук	Кількість яблук на день
1	Анастасія	+	1
2	Ілля	+	2
3	Лідія	–	1 (бабуся змусила)
4	Яся	+	1
5	Ярослав	–, тільки банани	–

• Що з того, що дізналися діти про яблука, було тобі відомо раніше? Що тобі найбільше запам'яталося з розповіді? Що ти знаєш про користь яблук? Постав товаришу запитання за змістом тексту. Пригадай казки, оповідання чи мультфільми, у яких згадуються яблука.

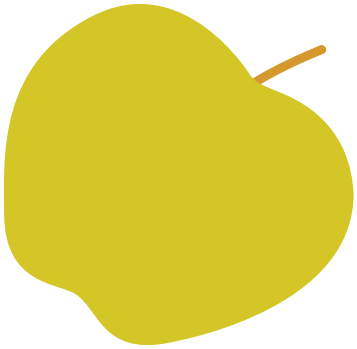

Ніде яблуку впасти.

ЛІЧИЛКА

Покололо, покотило, по дорозі волочило.
Сонце, місяць і зірки — на кілочку вийдеш ти.

- Назви слова, які римуються. Наведи приклади слів, у яких один, два, три, чотири склади.

ЯСЯ І ЯБЛУКО

Яся дивилася на яблуню. Там було тільки одне яблуко. Воно висіло високо-високо і було таке красиве — просто сяяло.

— Якби я була яблуком, — мріяла вголос Яся, — я б упала… тобто упало вниз прямо до рук тій дитині… тобто мені. Вона така гарна й мила.

А яблуко дивилося вниз і думало…

Тут Яся замовкла. А потім сказала:

— Далі придумайте самі!

- Придумай закінчення казки. Опиши кількома реченнями, що ти бачиш на малюнку.

Таблиці складів

	а	о	у	и	і	е
м	ма ам	мо ом	му ум	ми им	мі ім	ме ем
т	та ат	то от	ту ут	ти ит	ті іт	те ет
д	да ад	до од	ду уд	ди ид	ді ід	де ед
н	на ан	но он	ну ун	ни ин	ні ін	не ен
к	ка ак	ко ок	ку ук	ки ик	кі ік	ке ек
с	са ас	со ос	су ус	си ис	сі іс	се ес
л	ла ал	ло ол	лу ул	ли ил	лі іл	ле ел
п	па ап	по оп	пу уп	пи ип	пі іп	пе еп
в	ва ав	во ов	ву ув	ви ив	ві ів	ве ев
р	ра ар	ро ор	ру ур	ри ир	рі ір	ре ер

	а	о	у	и	і	е
з	за аз	зо оз	зу зу	зи из	зі із	зе ез
б	ба аб	бо об	бу бу	би иб	бі іб	бе еб
г	га аг	го ог	гу уг	ги иг	гі іг	ге ег
ґ	ґа аґ	ґо оґ	ґу уґ	ґи иґ	ґі іґ	ґе еґ

	а	о	у	и	і	е
км	кма	кмо	кму	кми	кмі	кме
дн	дна	дно	дну	дни	дні	дне
ск	ска	ско	ску	ски	скі	ске
тл	тла	тло	тлу	тли	тлі	тле
вп	впа	впо	впу	впи	впі	впе
скл	скла	скло	склу	скли	склі	скле
вкл	вкла	вкло	вклу	вкли	вклі	вкле
втр	втра	втро	втру	втри	втрі	втре
збр	збра	збро	збру	збри	збрі	збре

Зміст

Тема тижня «Я іду до школи» _ 6
Навіщо ходити до школи
Усне і писемне мовлення. Речення. Слово
Речення. Слово. *Хто? Що?*
Речення. Слово. *Хто? Що? Що робить?*

Тема тижня «Я пізнаю світ» _ 14
Речення. Слово. *Який? Яка? Яке? Які?*
Речення. Слово. Склад
Склад. Наголос. Наголошені і ненаголошені склади

Тема тижня «Мій вільний час» _ 20
Речення. Слово. Склад. Наголос
Звуки мовні і немовні
Мовні звуки
Звуковий аналіз слів. Звуки і букви

Тема тижня «Я на вулиці» _ 26
Літери А, У, Е

Тема тижня «Осінь» _ 32
Літери О, И, І

Тема тижня «Моя сім'я» _ 38
Літери М, Т
Звуки голосні і приголосні

Тема тижня «Мій дім. Хто де живе» _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 44
Літери Д, Н
Тверді та м'які приголосні звуки

Тема тижня «Доглядаю за домашніми улюбленцями» _ _ _ _ _ 50
Літери К, С

Тема тижня «Що я їм» _ *56*
Літери Л, П

Тема тижня «Хочу бути здоровим» _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 62
Літери В, Р

Тема тижня «Як природа готується до зими» _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 68
Літера З. Повторення

Тема тижня «Вода – всюди» _ 74
Літера Б. Повторення

Тема тижня «Зима в природі» _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 80
Літера Ь. Повторення

Тема тижня «Зимові розваги» _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 86

Тема тижня «Готуємося до зимових свят» _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 92

Тема тижня «Про годинник і час» _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 98
Літери Г, Ґ

Тема тижня «Про Сонце, світло і тінь» _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 104
Літери Й, Я

ТАБЛИЦІ СКЛАДІВ _ 110